

Luonnoksen valmistelu:

Hyvinvointikoordinaattori

Asiakirjan käsittely ja hyväksyttäminen:

Opetus- ja kasvatustalautakunta 19.2.2026

Kaupunginhallitus 2.3.2026

Kaupunginvaltuusto

Äänekosken kaupunki

Laaja hyvinvointikertomus

VALTUUSTOKAUSI 2021-2025

Sisällys

TIIVISTELMÄ	3
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaympäristö 2025-2026	4
Väestön keskittymiskehitys ja väestönmurros.....	5
Korkeat työttömyysluvut ja kasvunäkymien epävarmuus	6
Kuntatalouden tasapainottaminen	8
Keskeiset lakimuutokset	9
Yhteistyö Keski-Suomen hyvinvointialueen kanssa	11
Väestöryhmittäiset tarkastelut ja hyvinvointierot.....	13
Lapset, nuoret ja lapsiperheet.....	15
Työikäiset ja erityisryhmät.....	19
Ikääntyneet	21
Kunnan toimenpiteet ja niiden vaikutukset hyvinvointiin ja terveyteen.....	24
Vaikutuksia nuorten osallisuuteen ja vaikuttamismahdollisuuksiin.....	27
HYTE-kertoimen indikaattoritiedon hyödyntäminen hyvinvointityön kehittämisessä ja tulosindikaattoreissa havaittujen haasteiden parantamisessa	28
Vaikutuksia järjestöjen toimintaedellytyksiin.....	30
Arvio toimenpiteiden vaikutuksista asukastyytyväisyyteen, veto- ja pitovoimaan.....	32
Hyvinvointityö vahvistaa asukkaiden omaehtoista toimintaa ja elinvoimaa	37
Ilmiöpuhe voi innostaa asukasosallisuuteen ja yhteisöllisyyteen	37
Hyvinvointisuunnitelma tuleville vuosille – johtopäätökset ja tavoitteet.....	40
LIITTEET	45

TIIVISTELMÄ

Tiivistelmä

Äänekosken väestön hyvinvoinnin kokonaiskuvaa leimaa väkiluvun ja lasten määrän lasku sekä väestön nopea ikääntyminen. Hyvinvointierot näkyvät selvästi erityisesti nuorten ja työikäisten osalta: nuorten mielen hyvinvoinnissa, osallisuuden kokemuksissa ja fyysisessä toimintakyvyssä on havaittu useita heikentyviä trendejä. Työttömien osuus on suuri niin nuorilla kuin koko väestössä, samoin syrjäytymisriskissä olevien 18–24-vuotiaiden osuus.

HYTE-tilannekuva kuitenkin osoittaa myönteistä kehitystä: HYTE-kerroin on kääntynyt selvään nousuun sekä kaupungin toimintaa kuvaavissa prosessi-indikaattoreissa että väestön hyvinvoinnin tilaa kuvaavissa tulosindikaattoreissa. Kunnan sisäiset hyvinvoinnin edistämisen rakenteet, koordinointi ja tiedolla johtamisen käytännöt ovat vahvistuneet merkittävästi verrattuna valtuustokauden alkuun. Kehityksestä huolimatta suurimmat haasteet koskevat edelleen lasten ja nuorten fyysistä toimintakykyä, mielenterveyttä ja osallisuutta – MOVE!-mittaukset ja kouluterveyskyselyn tulokset kertovat heikosta kehityssuunnasta näissä ryhmissä.

Panostuksia on valtuustokaudella kohdistettu erityisesti koulujen ja päiväkotien rakentamiseen, harrastusmahdollisuuksiin, nuorten osallisuuteen, liikunta- ja kulttuuripalveluihin. Kouluruokailun parannukset näkyvät jo positiivisina tuloksina, ja yhteisöllisyyttä vahvistavat toimet ovat vakiintuneet osaksi toimintaa. Kuntatalouden kiristyminen edellyttää myös rakenteellisia muutoksia ja säästötoimia, mikä haastaa palveluiden kehittämistä.

Johtopäätöksenä hyvinvointisuunnitelman tuleville vuosille korostuvat ennaltaehkäisevä työ, yhteisövaikuttavuuden vahvistaminen ja kumppanuudet Keski-Suomen hyvinvointialueen, järjestöjen ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa. Lasten ja nuorten hyvinvointi nostetaan selkeästi painopisteeksi: mielen hyvinvoinnin, osallisuuden, fyysisen kunnon ja koulupolulla pysymisen tukeminen ovat kriittisiä, jotta negatiivinen kehityskulku voidaan katkaista. Samalla ikääntyneiden kasvava määrä ja yksinäisyyden teemat edellyttävät vahvaa tukea arjen turvallisuuden ja toimintakyvyn ylläpitämisen keinoin.

Taulukko: Äänekosken kaupungin HYTE-kertoimen kehitys 2021-2025. HYTE-kerroin, eli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa, on kunnille lisäkannustin, jonka mukaisesti kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osittain niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan.

	2021	2022	2023	2024	2025	Muutos
HYTE-kerroin, arvo 0 – 100 (ind. 5340)	58	57	55	56	67	+
HYTE-kerroin, 1000 euroa (ind. 5355)	306,2	295,2	282,6	314,7	364,3	+
HYTE-kerroin euroa / asukas (ind. 5341)	16,5	16,1	15,6	17,5	20,5	+
Kunnan toimintaa kuvaavien prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (ind. 5339)	69	61	61	72	86	+
Kunnan väestön hyvinvoinnin tilaa kuvaavien tulosindikaattoreiden keskiarvo	47	53	50	41	48	+

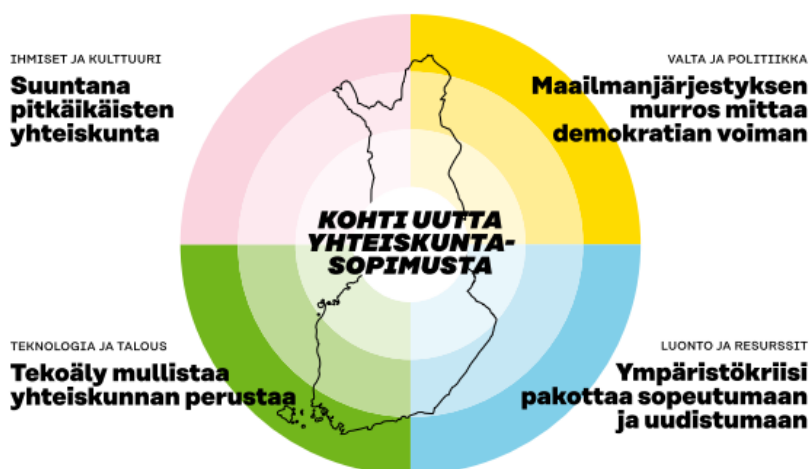
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaympäristö 2025-2026

Paikallinen hyvinvointipolitiikka on vuosina 2021-2025 ollut kunnissa, myös Äänekosken kaupungissa, hyvinvointialueisiin järjestäytymistä, työllisyysalueuudistuksen käynnistämistä, kuntatalouden tasapainottamisohjelman valmistelua, yleisen taloudellisen taantuman sekä erilaisten ulkoisten turvallisuuskriisien ja sisäisen turvallisuuden ilmiöiden sävyttämää tasapainoilua.

Toimintaympäristön myllerrys edellyttää myös Äänekosken kaupungilta kokonaisvaltaista ennakointia ja toimialarajat ylittävää strategista suunnittelua. Taiten ja huolella tehty ennakointi-kaan ei kuitenkaan poista paikallistasolla, ihmisten välisten – asukkaiden, päättäjien ja kunnan henkilöstön – omassa arjessa ja verkostoissa tapahtuvien kohtaamisten ja varautumisten merkitystä.

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kokemusten edistämisen näkökulmasta on tärkeintä kysyä ihmisiltä ”mitä kuuluu” ja maltettava myös jäädä kuuntelemaan. HYTE-indikaattoritiedon rinnalle kaivataan entistäkin kipeämmin laadullista ymmärrystä siitä, mitä ihmiset välttämättä ja kiireellisimmin tarvitsevat voidakseen elää hyvää elämää ja turvallista arkea. On myös osattava ja uskallettava antaa tilaa ihmisten omaehtoiselle toiminnalle ja kokeiluille. Osallisuus, kuulluksi ja nähdyksi tuleminen erilaisissa arjen kohtaamisissa – kuten asiakastilanteissa kunnan hyvinvointipalveluita tuottavan henkilöstön kanssa – on parasta ennaltaehkäisevää ja hyvinvointia edistävää työtä. Ja päinvastoin, huono kohtaaminen voi pidemmällä tähtäimellä tulla kestäättömän kalliiksi, inhimillisesti ja taloudellisesti.

Tiedonkulun parantamiseksi ja toimijoiden yhdistämiseksi on tiivistettävä ”arjen turvaverkkoja”. Hyvinvointia, osallisuuden kokemuksia ja arjen turvaverkkoja vahvistavat kumppanuusverkot voivat järjestäytyä ”nopean toiminnan joukoiksi” ja etsiä vaihtuvissa tehdä asukkaiden elämästä elettävää, tukea selviytymistä, tuottaa hyvän olon ja mielen hetkiä.

Kuva. Megatrendit 2026 Suomen näkökulmasta, Sitran kuvaamana.

Väestön keskittymiskehitys ja väestönmurros¹

Väestö ikääntyy, syntyvyys laskee ja muuttoliike keskittyy suuriin kaupunkeihin. Kuntaliiton mukaan väestömurros koskettaa jokaista kuntaa ja kuntalaista. Se muuttaa Suomen karttaa, ihmisten arkea ja tulevaisuutta. Samalla se haastaa kunnat ja kaupungit uudistumaan rohkeasti.

Äänekosken kaupunki on viime vuosina menettänyt asukkaitaan. Kaupungin väkiluku on laskenut 1 906 henkilöllä vuodesta 2015 vuoteen 2024.

Suomen väkiluku kasvoi vuoden 2024 aikana yhteensä 32 120 henkilöllä, mikä on toiseksi suurin väkiluvun lisäys viimeisen 60 vuoden aikana. Luonnollinen väestön kasvu on maassamme viime vuosina maassamme ollut usein negatiivinen, mutta erityisesti Ukrainasta tulleet pakolaiset ovat kompensoineet luonnollisen väestönkasvun hidastumista ja kasvattaneet väkilukua.

Viimeisten 20 vuoden aikana Keski-Suomen maakunnan väestö on kasvanut 3,0 %:lla (+8 065 henkilöä). Vuonna 2024 Keski-Suomen väestömäärä kasvoi 841 henkilöllä. Kasvu jatkui vahvana jo toista vuotta peräkkäin. Väestökasvun taustalla oli maahanmuutto, sillä Ukrainan sotaa paenneiden mahdollisuus hakea kotikuntaa vuoden maassa olon jälkeen heijastuu väestökehitykseen. Väestöään kasvatti vuonna 2024 jopa seitsemän keskisuomalaiskuntaa: Joutsa, Jyväskylä, Laukaa, Luhanka, Muurame, Saarijärvi ja Uurainen.

ÄÄNEKOSKEN VÄKILUVUN KEHITYS 2015-2024

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Asukasluku 31.12.	19 646	19 374	19 144	18 851	18 765	18 577	18 318	18 120	17 971	17 740
Muutos %	-1,3 %	-1,4 %	-1,2 %	-1,5 %	-0,5 %	-1,0 %	-1,4 %	-1,1 %	-0,8 %	-1,3 %
Muutos (asukasta)	-263	-272	-230	-293	-86	-188	-259	-198	-149	-231

Tilastokeskuksen vuoden 2024 väestöennusteen mukaan maamme väestö kasvaa 6,5 miljoonaa henkilöön vuoteen 2070 mennessä, mikä tarkoittaa jopa 0,9 miljoonan ihmisen lisäämistä. Ennuste nojaa vahvasti oletukseen, että maahanmuutto pysyy nykyisellä tasollaan. Jotta syntävien ja työikäisten ikäluokkien koko saataisiin vakautumaan, nettomaahanmuuton tulisi olla 40 000 henkilöä vuosittain. Ennuste olettaa työikäisen väestön kasvun jatkuvan 2050-luvulle eli seuraavat 30 vuotta, samalla kun elinajanodotteen arvioidaan kasvavan. Näiden yhdistelmän ansiosta huoltosuhteen odotetaan pysyvän melko vakaana 2050-luvun lopulle saakka: työikäisen (15–64 v) väestön osuus, joka on tällä hetkellä 62 %, pysynee samalla tasolla aina 2050-luvun loppupuolelle asti. Vuosi 2025 on seitsemäs perättäinen, kun maassamme syntyy alle 50 000 lasta. Jos syntyvyys pysyy matalalla tasolla pitkään, heijastuvat sen vaikutukset kauas tulevaisuuteen. Aluksi vaikutus näkyy syntyvien lasten määrässä, mutta pidemmällä ajalla myös synnytysikäisten naisten määrässä.

¹ Tiedot tässä luvussa ovat peräisin Äänekosken kaupungin talousarviosta vuodelle 2026.

ÄÄNEKOSKEN VÄESTÖENNUSTE 2026-2045

Väestö		Väestöennuste				
Ikäryhmä	31.12.2024	2026	2030	2035	2040	2045
-14	2 478	2 251	1 928	1 772	1 735	1 717
15-24	1 707	1 742	1 675	1 405	1 184	1 104
25-44	3 323	3 284	3 163	3 155	3 158	3 091
45-64	4 834	4 577	4 272	4 040	3 961	3 878
65-	5 398	5 566	5 710	5 678	5 501	5 359
Yhteensä	17 740	17 420	16 748	16 050	15 539	15 149

Äänekoskella väestöllinen huoltosuhde on Tilastokeskuksen ennusteen mukaan 81,4 vuonna 2026 ja vuonna 2045 sen ennustetaan olevan 87,7. Tämä tarkoittaa sitä, että vanhusten osuus väestöstä kasvaa merkittävästi suhteessa työikäiseen väestöön.

Väestöennusteen mukaan väkiluku tulisi vuoteen 2045 mennessä painumaan hieman yli 15 000 asukkaaseen.

Kunnallisveroa kertyy pääosin työssäkäyviltä, joten kunnallisverotulojen määrä tulee vähene-
mään ja menot kasvavat sosiaali- ja terveystaloudessa vanhusväestön palvelutarpeen kasva-
essa. Mikäli tuloja ei saada kasvatettua tai menoja hillittyä kaupungin taloudellinen tilanne heik-
kenee.

Koko Suomi on ennennäkemättömän muutoksen äärellä, kun enemmistö kansasta on yhä
ikäntyneempiä ja nuorten osuus vähenee. Syntyvyys on historiallisen alhaisella tasolla ja vä-
estönkasvu on tullut maahanmuutosta. Suomalaiset kuitenkin myös elävät pidempään. Talou-
temme kantokyvyn kannalta on välttämätöntä panostaa kansanterveyden edistämiseen pitkä-
jänteisesti.

Seuraavan kymmenen vuoden aikana haasteena on löytää keinot sukupolvien, alueiden ja kult-
tuurien eriytymisen vähentämiseksi, lisätä tulevaisuususkkoa ja vastata demografiseen muutok-
seen. Ihmisten ja kulttuurin suhteen keskeinen kysymys onkin, miten siirrymme kohti moni-
muotoista ja pitkien elämänsuhteiden yhteiskuntaa. (Sitran Megatrendit 2026.)

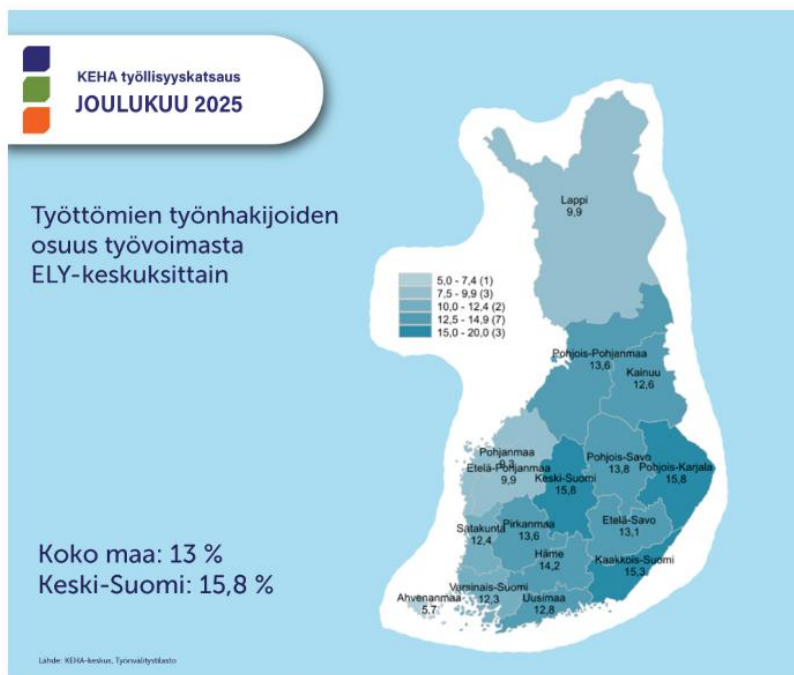
Korkeat työttömyysluvut ja kasvunäkymien epävarmuus

31.12.2024 tilanteen mukaan työttömyysaste Äänekoskella oli 17,4 %. Työttömistä
työnhakijoista lomautettuna oli 360 henkilöä. Koko maan työttömyysaste oli vuoden 2024
lopussa 14,5 %.

Alkuvuodesta 2025 työttömyys välillä hieman lievittyi, mutta joulukuussa 2025 työttömyys oli taas kasvussa koko Suomessa. Työttömien osuus oli suurin Keski-Suomessa ja Pohjois-Karjalassa.

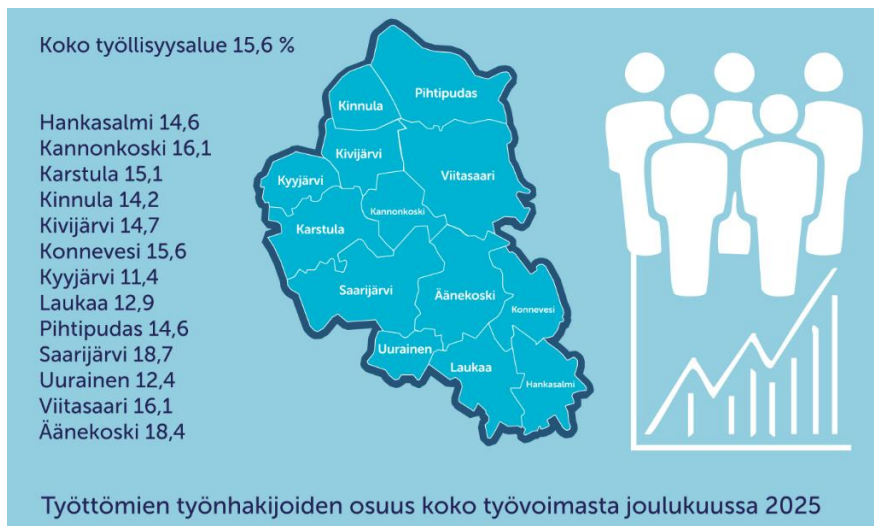
- Koko maassa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13 %, eli 1,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuoden 2024 lopussa.
- Kuntien työllisyyspalveluissa oli joulukuun lopussa yhteensä 351 500 työtöntä työnhakijaa, mikä on 29 800 enemmän kuin vuotta aikaisemmin.
- ELY-keskuksittain työttömien osuus työvoimasta suurinta Keski-Suomessa (15,8 %) ja Pohjois-Karjalassa (15,8 %).
- **Keski-Suomen korkein työttömien osuus on Äänekoskella (18,4 %) ja Saarijärvellä (18,7 %).**

Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalueella joulukuun luvut olivat selkeästi korkeimmat työttömyysluvut koko vuoden 2025 aikana.

Kuva 1: Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta ELY-keskuksittain. Tiedot: Työllisyys-, kehittämis- ja hallinto-keskuksen (KEHA-keskus) Työnvälitystilasto.

Keski-Suomen joulukuun työttömyysprosentti oli korkeampi kuin kertaakaan aiemmin koko vuoden 2025 aikana (15,8 %). Keski-Suomessa oli joulukuun lopussa yhteensä 20 043 työtöntä työnhakijaa. Se oli 1 848 (10,2 %) enemmän kuin vuotta aikaisemmin ja 2 331 henkilöä enemmän kuin kuukausi aiemmin.

Kuva 2. Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalueen kunnissa työttömyys vaihtelee. Suurinta työttömyyttä on valtaosan vuotta 2025 havaittu Äänekoskella ja Saarijärvellä. Tiedot: KEHA-keskus, työnhakutilastot.

Kuntatalouden tasapainottaminen

Talouden yleisten näkymien ja maailmantalouden taustalla leijuu edelleen epävarmuus, vaikka näkymät olivat Äänekosken kaupungin talousarviota vuodella 2026 laadittaessa varovaisen myönteiset. Kuntatalouden näkymiä on avattu perusteellisesti Äänekosken kaupungin talousarviossa 2026, joka sisältää taloussuunnitelmat myös vuosille 2027 ja 2028.

Kaupungin taseessa kertynyt ylijäämä oli vuoden 2024 tilinpäätöksessä 10,3 miljoonaa euroa. Vuoden 2025 alkuperäinen talousarvio on 2,2 miljoonaa euroa alijäämäinen. Viimeisimmän tilinpäätöksen nusteiden perusteella vuosi 2025 tulee toteutumaan merkittävästi talousarviota paremmin.

Vuoden 2026 hyväksytty talousarvio on 3,5 miljoonaa euroa alijäämäinen ja suunnitelmavuodet 2027 ja 2028 olisivat myös alijäämäisiä. Talouden heikentymiseen on vaikuttanut erityisesti heikentynyt verotulojen kehitys ja pienentyneet valtionosuudet. Lisäksi kunta-alalle sovitut palkankorotukset ovat kasvattaneet toimintamenoja. Näiden lähtötietojen pohjalta kaupungin hallitus on nimittänyt talouden tasapainottamistyöryhmän, jonka tehtävänä on laatia tasapainottamissuunnitelma vuoden 2027 talousarvion valmistelua varten. Työryhmä selvittää ja valmistelee tarvittavat rakenteelliset muutokset kaupungin talouden kestävyys turvaamiseksi siten, että kaupungin investointikyky ja peruspalvelut turvataan pitkällä aikavälillä. Tasapainottamissuunnitelman tavoite on vähintään 1,5 miljoonan euron pysyvät säästöt kustannusrakentamiseen.

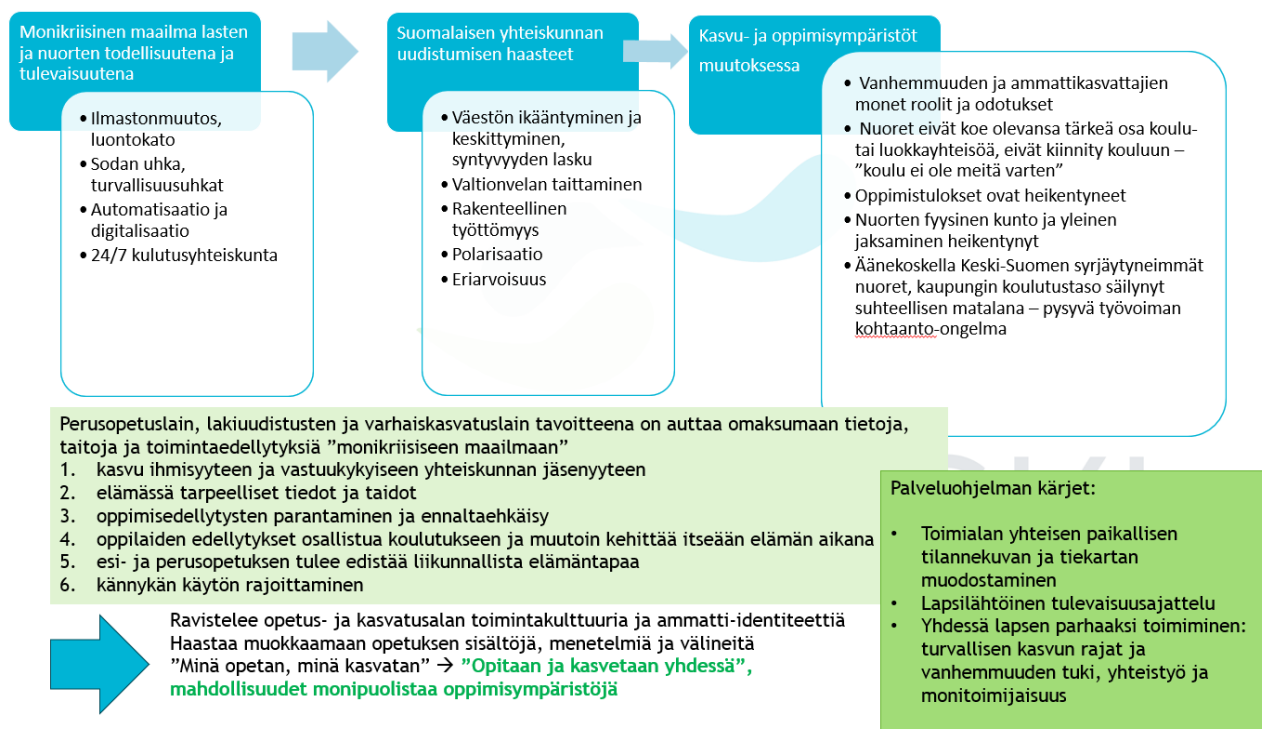
Toimialoilta saadut esitykset muodostavat kokonaisuuden, joka mahdollistaa merkittävien säästöjen syntymisen. Painopiste on toiminnan uudistamisessa ja tekemisen kohdentamisessa. Ehdotukset painottuvat toimintatapojen kehittämiseen, palveluverkon tarkasteluun, digitalisointiin, prosessien tehostamiseen ja muihin rakenteellisiin ratkaisuihin. Toimialat jatkavat

esitysten hiomista ja ehdotusten vaikutusten arviointia kevään aikana. Samalla henkilöstöltä esihenkilöiden johdolla saatuja havaintoja ja ideoita pyritään hyödyntämään mahdollisimman laajasti.

Tasapainottamisohjelma valmistuu huhtikuun 2026 loppuun mennessä. Asukaskysely talouden tasapainottamiseen liittyen toteutetaan ennen talousarvion kehysten viemistä kaupunginhallitukseen 15.6.2026.

Keskeiset lakimuutokset

Alla oleva kuvio kuvaa kootusti hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaympäristöanalyysia opetuksen ja kasvun toimialalla. Oppimisen ja koulutuksen tuen lainsäädäntö on uudistunut, ja sitä on jalkautettu esiopetukseen ja kouluihin onnistuneesti vuoden 2025 aikana. Perusopetuslain 29 § oikeudesta turvalliseen oppimisympäristön rajaa, että oppilas ei saa käyttää puhelinta tai muuta mobiililaitetta oppitunnin aikana lukuun ottamatta niiden käyttöä opettajan luvalla oppimistarkoitukseen taikka rehtorin tai opettajan luvalla henkilökohtaiseen terveydenhoitoon taikka 31 §:ssä tarkoitettuna apuvälineenä. Esi- ja perusopetuksessa täytyy edistää lasten ja nuorten liikunnallista elämäntapaa perusopetuslain nojalla 1.8.2026 alkaen.

Kuva: Hyvinvoinnin edistämisen toimintaympäristö opetuksen ja kasvun toimialan näkökulmasta syksyllä 2025 kuvattuna.

Opetus- ja kasvatustoimen toimeenpano-ohjelman päivityksessä keväällä 2026 halutaan konkretisoida vastauksia Äänekosken väestön hyvinvoinnin haasteisiin, muun muassa sitä, mitä on lapsilähtöinen tulevaisuusajattelu ja millaisia sisältöjä saavat seuraavat ohjelmakärjet:

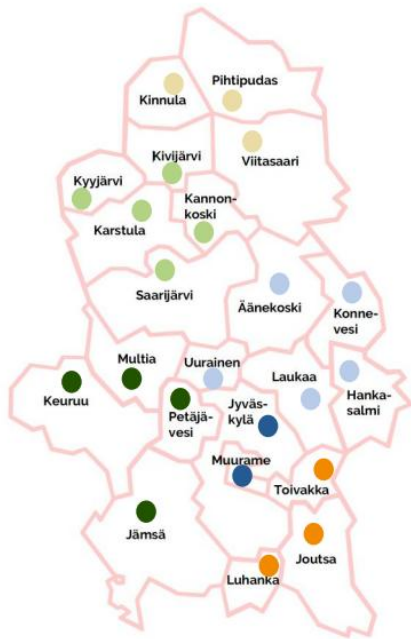
1. Älykäs sopeutuminen toimintaympäristön muutoksiin
2. Paluu perusasioihin ja elämäntaitoihin
3. Turvallisuuden kokemusten ja tulevaisuudenuskon lisääminen

Samalla nämä kärjet ovat vastauksina päivittyvän Äänekoski Ilmiö -kaupunkistrategian Hyvä elämä -ulottuvuuden toimeenpanon jalkauttamiseksi.

Kuva. Keski-Suomen strategia 2026-2050. "Pidämme ihmisten puolia vahvistamalla hyvinvointia, osallisuutta ja erityisesti nuorten tulevaisuususkkoa."

Yhteistyö Keski-Suomen hyvinvointialueen kanssa

”Yhdyspinnalla tarkoitetaan kahden tai useamman organisaation välistä toiminnallista yhteyttä. Kuntien ja hyvinvointialueiden yhdyspinnoilla tarkoitetaan toimintoja ja tehtäväkokonaisuuksia, jotka kuuluvat kunnan tai hyvinvointialueen järjestämisvastuulle ja joissa niiden asiakaslähtöinen toteuttaminen edellyttää yhteistyötä kunnan ja hyvinvointialueen välillä. Yhteistyön onnistumisen mahdollistamiseksi tarvitaan mm. yhteisiä tahtotilaa ja tavoitteita, yhteisesti sovittuja menettelytapoja sekä toimivaa tiedonkulkua.” (Kuntaliitto.)

Keski-Suomen hyvinvointialueella, Keski-Suomen liitolla ja Keski-Suomen kunnilla on yhteiset asukkaat, yhteinen tarve tehdä yhteistyötä asukkaiden palvelujen toteuttamiseksi ja maakunnan kehittämiseksi. Yhteisillä päätöksillä ja toimilla on merkitystä asukkaiden hyvinvointiin

sekä Keski-Suomen elinvoimaan.²

Yhdyspintatyö hyvinvointialueen kanssa on keskeinen ja lakisääteinen osa kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuita. Suunnitelma- ja raportointityön samansuuntaisuus ja -tahtiisuus ovat tärkeitä siksi, että ne tuottavat selkeyttä tietovarannon hallintaan kunnassa sekä mahdollistavat enemmän synergiaetua ja vaikuttavuutta hyte-työhön yhteisten asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden sekä samalla kunnan elinvoiman edistämiseen. Kuntien ja hyvinvointialueiden lakisääteiset neuvottelut ovat olleet vuosina 2023-2025 kehitysvaiheessa (612/2021, § 7). Keski-Suomen hyvinvointialue järjesti vuosina 2024 ja 2025 hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen -neuvottelut kuntaryypinä (karttakuva yllä). Äänekoski osallistui yhdessä Hankasalmen, Konneveden, Laukaan ja Uuraisten kunnan kanssa pidettyyn neuvotteluun marraskuussa 2025. Opetus- ja kasvatusjohtajan ja hyvinvointikoordinaattorin lisäksi myös järjestöjen ja Äänekosken seurakunnan edustajia. Neuvottelujen keskeisimpänä sisältönä olivat alueellisen hyvinvointisuunnitelman mukaiset yhteiset tavoitteet ja niiden tulkinnot kuntien hyte-työn painopisteiden ja yhteisövaikuttavuuden periaatteiden näkökulmasta. Seuraava, alueellisen hyvinvointisuunnitelman toimenpiteitä käsittelevä hytetu-neuvottelu kuntien kanssa toteutetaan kevään 2026 aikana ja alueellinen hyvinvointisuunnitelma valmistuu keuhällä.

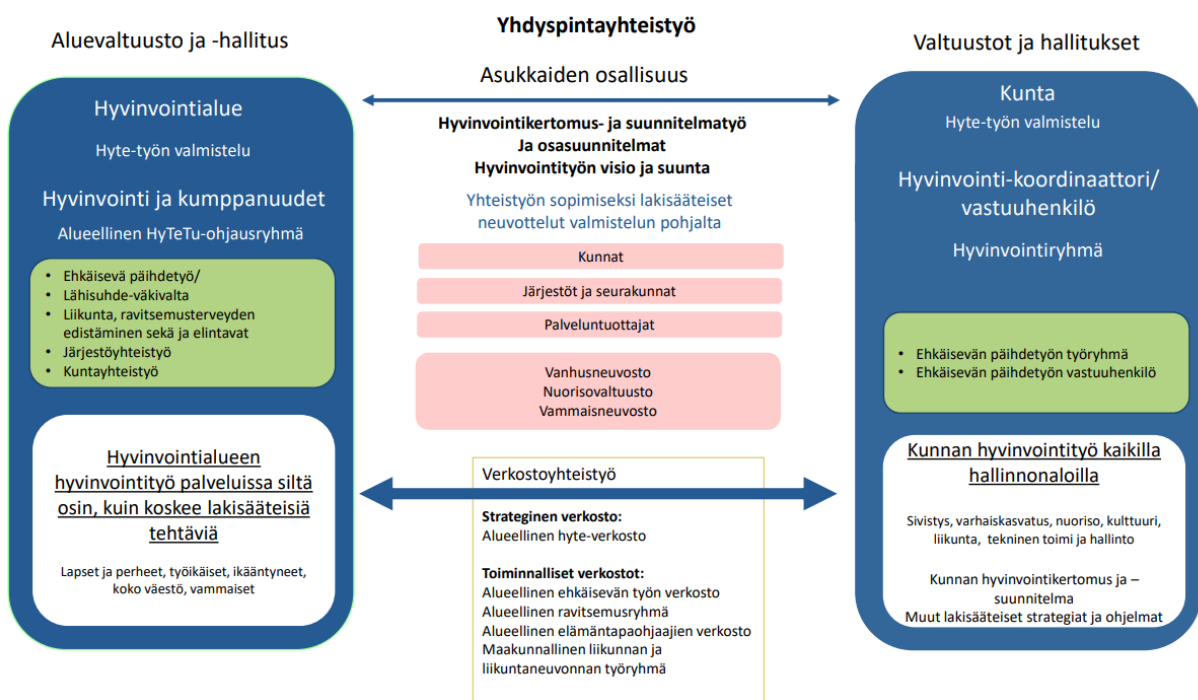
Keski-Suomen liitto liittyy yhteisiin tavoitteisiin ja periaatteisiin aluekehittämisen sekä väestö- ja aluetaloudellisen tiedon tuottamisen näkökulmista. Keski-Suomen strategiassa asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on osa kestävästä ja vastuullista tulevaisuutta. Elinvoima ja yhteisöjen menestys syntyy, kun ihmiset voivat hyvin ja kokevat ympäristönsä turvalliseksi.

² Lähde: Keski-Suomen yhdyspintasunnitelma 2026 alkaen Toimenpiteet strategisen yhteistyösopimuksen tavoitteiden edistämiseksi, vastuutahot sekä seuranta. Esitys Alue-hyte tapaamisessa 2.2.2026

Hyvä vointi ja turvallisuus ovat kasvun kärkiä, joissa Keski-Suomessa on vahvaa TKI-toimintaa. Tämän pohjalta on luotu yhteiset tavoitteet ja periaatteet, joita eri tasoilla ja yhdyspinnoilla edistetään.

Keski-Suomen yhdyspintasuunnitelmassa 2026 alkaen sovitaan toimenpiteet strategisen yhteistyösopimuksen tavoitteiden edistämiseksi, vastuutahot sekä seuranta. Toteutuessaan ja onnistuessaan sovitut toimenpiteet edistävät useampaa tavoitetta, minkä vuoksi toimenpiteitä ei ole kohdennettu yksittäisiin tavoitteisiin. Jokainen sopimusosapuoli nimeää omasta organisaatiostaan yhdyspintasuunnitelman toimenpiteistä vastaavat. Yhteiset tavoitteet ja niiden edistämiseksi sovitut toimenpiteet huomioidaan mahdollisuuksien mukaan osapuolten strategioissa sekä muissa suunnitelmissa ja toiminnan suunnittelussa perustuen osapuolten rahoitukseen ja resursseihin. Toimenpiteiden etenemistä arvioidaan osana sopimuksen vuosittaista seurantaa. Tarvittaessa suunnitelmaan ja toimenpiteisiin tehdään muutoksia.

Yhdyspinnoilla on olemassa olevaa yhteistyötä ja hyvinkin vakiintuneita rakenteita. Osassa ne edelleen kehittyvät.³

³ Lähde: Keski-Suomen yhdyspintasuunnitelma 2026 alkaen. Toimenpiteet strategisen yhteistyösopimuksen tavoitteiden edistämiseksi, vastuutahot sekä seuranta. Esitys Keski-Suomen hyvinvointialueen ja kuntien hyvinvoinnin vastuuhenkilöiden Alue-hyte -tapaamisessa 2.2.2025.

Väestöryhmittäiset tarkastelut ja hyvinvointierot

Hyvinvointitiedon näkökulmasta Äänekosken erityispiirteenä voidaan pitää yhtäältä melko suuria hyvinvointieroja ja alueellista pirstaleisuutta sekä tehdasyhdyskuntien ja kuntaliitosten historiaan liittyvää polarisaatiota ja vastakkainasetteluja asuinalueilla. Toisaalta on mahdollista muotoilla sama asia toisin: tavallisten äänekoskelaisten enemmistö voi hyvin ja heidän hyvää elämäänsä mahdollistetaan kattavilla ja laadukkailla palveluilla.

Väki vähenee ja vanhenee Äänekoskella. Lapsia syntyy entistä vähemmän, väestön kokonaismäärä supistuu ja vanhusväestön suhteellinen osuus kasvaa. Selvitäkseen tulevaisuudessa kunnan on nähtävä kaikenikäisten ja -kuntoisten asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen myös elinvoimakysymyksenä. On välttämätöntä, että myös eläkkeellä olevien työ- ja toimintakykyä alentaviin pahoinvoinnin kierteisiin pyritään tarttumaan mahdollisimman varhain ja ennaltaehkäisevästi. Toisaalta suurten ikäluokkien, vireän ja toimintakykyisen eläkeläisväestön aktiivinen toimijuus, osallistuminen ja vaikuttaminen yhteisöjen toimintaan tulee tunnistaa arvokkaana ja vaalittavana yksilön omaa ja lähiyhteisöjen hyvinvointia vahvistavana resurssina.

Kuntien ja hyvinvointialueiden kannustimeksi hyvinvoinnin edistämiseen on rakennettu välineeksi HYTE-kerroin: kuntien on mahdollista kasvattaa valtionosuuksien lisäosaa kehittämällä hyte-työtä tukevia käytäntöjä (prosessi-indikaattorit) ja väestön hyvinvoinnin tilaa (tulosindikaattorit). Valtuustokaudella alussa, siirtymävaiheessa hyvinvointialueiden aikaan, Äänekoskella nähtiin pieni notkahdus, mutta vuonna 2025 hyte-kerroin kääntyi uudelleen nousuun, kun hyte-työtä tukevat rakenteet ovat alkaneet selkiytyä ja vastuutahot selkiytyä. Toisaalta TE-palveluiden siirtyminen valtiolta takaisin kuntiin ja Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalueen tehokas aloitus voidaan osin nähdä tulosindikaattoreiden positiivisen käänteen taustalla.

Taulukko. Äänekosken HYTE-kertoimen kehitys, kunnan oma toiminta (prosessi-indikaattorit) ja kuntalaisten hyvinvoinnin tila (tulosindikaattorit) 2021-2025 (lähde: Sotkanet 25.2.2025 ja 23.1.2026).

	2021	2022	2023	2024	2025	Muutos
HYTE-kerroin, arvo 0 – 100 (ind. 5340)	58	57	55	56	67	+
HYTE-kerroin, 1000 euroa (ind. 5355)	306,2	295,2	282,6	314,7	364,3	+
HYTE-kerroin euroa / asukas (ind. 5341)	16,5	16,1	15,6	17,5	20,5	+
Kunnan toimintaa kuvaavien prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (ind. 5339)	69	61	61	72	86	+
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemus-neuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä	96	96	0	0	-	
Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit	88	88	83	83	-	
Kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus	96	96	100	100	-	
Kunnan palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja	100	100	100	100	100	

Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista	100	100	100	100	100	
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen	100	100	100	100	100	
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille	100	100	100	100	100	
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä	100	100	100	100	100	
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä	100	0	0	100	100	
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen	100	100	100	100	100	
Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä	0	0	0	0	100	+
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa	0	0	0	100	100	
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakoarviointiin	0	0	0	100	100	
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa	32	32	4	4	-	
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista	0	0	0	0	100	+
Kunnan väestön hyvinvoinnin tilaa kuvaavien tulosindikaattoreiden keskiarvo	47	53	50	41	48	+
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä, skaalattu HYTE-indikaattori	36	45	66	46	52	+
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori	36	36	47	47	41	-
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori	54	64	52	47	49	+
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori	51	61	47	26	51	+
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori	49	54	43	34	46	+
Ylipaino, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori (poistunut 2025)	57	57	44	44	-	poistunut

Lapset, nuoret ja lapsiperheet

Vuosiraportissa 2024 painotettiin, että lapsiin, nuoriin ja vanhemmuuden tukeen täytyy panostaa pitkällä tähtäimellä. Tähän tarjoaa hyvät mahdollisuudet kunnan kontolle sote-uudistuksen jälkeen jääneiden varhaiskasvatus- ja perusopetuspalveluiden sekä vapaa-aika-, elinvoima-, kaupunkirakenne- ja työllisyyspalveluiden laadukas ja asiakaslähtöinen toteuttaminen.

Hyvinvoinnin edistämisen tilannekuva vuosiraportin 2024 perusteella:

Nuorten vuosi	Väestön hyvinvoinnin tila heikkeni, asukasluku laski, väestö ikääntyi	Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteet etenivät, hyte-työn prosessit kehittyivät myönteisesti (HYTE-kerroin)
• Kaupunki asettui nuorten puolella yleistä huolipuhetta vastaan • Tilainvestoinnit, kattavat vapaa-ajan harrastamisen puitteet, laadukkaat palvelut ja osaavat ammattilaiset, osallistava budjetointi • Suurin osa lapsista, nuorista ja perheistä voi ihan hyvin. Huolia riittää kaikilla. • Toimintakulttuurin lapsilähtöisyyden ja palvelujärjestelmän muutosjoustavuuden kehittäminen, osallisuus- yhdenvertaisuustyö on tärkeää	• Yleinen talous- ja työllisyystilanne, hallintouudistukset, ulkoiset turvallisuusuhkat • Kaikki uhat eivät tule ulkoapäin – luottamuksen ja osallisuuden kokemuksen iso merkitys asukkaiden turvallisuuden tunteelle • Paikalliset turvaverkot kuntoon, arvoon ja näkyväksi, omatoimisuuden kannusteet ja tuki Viesti: ei tarvitse pärjätä yksin	• Konkreettista yhdessä oppimista ja tekemistä, parempaa tiedonkulkua ja yhtenäisyyttä - työrauhaa ja pitkäjänteisyyttä • Elämäntavat ja kansanterveyden riskitekijät ✓ Arjen turvallisuus (lähisuhdeväkivallan ehkäisy) ✓ Mielen hyvinvointi ja osallisuus ✓ Terveelliset elämäntavat • Vähemmän toimenpiteitä paikallisesti – rohkeasti kohdentaen, seuranta ja arviointi

Edellisvuoden tilannekuva päivittyi vuonna 2025 toteutetun kyselyn perusteella. Ilonaiheita ja vahvuuksiakin tuloksissa on. Kaiken kaikkiaan tulokset kuitenkin korostavat entistäkin vahvemmin tarpeen panostaa lasten ja nuorten tulevaisuuteen.

Vanhemmuuden vahvistaminen vaatii asiakaslähtöistä ja arvostavaan kohtaamiseen perustuvaa vanhemmuuden tukea vauva-arjesta ja pikkulapsivaiheesta alkaen, mutta myös teini-ikäisten ja nuorten itsenäistymisen tukemiseen.

Äänekosken huolenaiheita, vahvuuksia ja kehityskohteita Kouluterveyskyselyssä 2025

Huolestuttavia tuloksia verrattuna edelliseen, vuoden 2023 kyselyyn ikäryhmittäin:

Alakoulun 4. ja 5. luokkalaiset: Entistä harvempi oppilas kokee, että luokassa on rauhallista työskennellä. Pojat kokevat selvästi aiempaa harvemmin, että luokassa uskaltaa sanoa mielipiteensä (48 % / 67 %). Koulunkäynnistä pitää vain noin puolet (54 %) pojista, mikä on 20 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2023. Samanikäiset tytöt ilmoittavat, että eivät ole osallistuneet välituntitoiminnan suunnitteluun (58 %). Samalla vähintään tunnin päivässä liikkuvien osuus oli enää noin neljännes, kun se vielä vuonna 2023 oli 40 prosenttia.

Yläkoulun 8.- ja 9. luokkalaiset: Vain noin puolet nukkuu vähintään 8 tuntia arkipäivisin. Myös koulunkäynnistä pitävien määrä on pudonnut selvästi 61 prosentista 45:en. Muut

huolestuttavat muutokset liittyvät kiusaamisen kokemusten yleistymiseen ja siihen, ettei viimeisimmässä yhdynnässä ole käytetty ehkäisyä.

Lukiolaiset: Lukioikäisten nuorten mielen hyvinvoinnin kehitys näyttää Äänekoskella erittäin huolestuttavalta verrattuna edelliseen kyselyyn. Koulunkäynnistä pitävien osuus on pudonnut aiemmasta 81 prosentista 56 prosenttiin, samoin kouluinnostusta kokee entistä huomattavasti harvempi. Kokemus vähintään kaksi viikkoa kestäneestä masennusoireilusta on peräti 27 prosentilla lukiolaisista. Kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta kokevien määrä on myös noussut selvästi, ja koulu-uupumusta kokee jo viidennes (20 %) lukiolaisista.

Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijat: Huolestuttavia ilmiöitä kyselyn valossa ovat nikotiinipussien käyttämisen yleistyminen, sekä nettiriippuvuuteen viittaavat ilmiöt. Netissä vietetään aikaa, vaikka ei huvittaisi (33 %) eikä käytön vähentäminen onnistu yrityksistä riippumatta. Entistä harvempi kokee myös, että asuinalueella järjestetään kiinnostavaa vapaa-ajan toimintaa nuorille.

Äänekoskella on tehty merkittäviä satsauksia kouluruuan laadun kehittämiseen. Nyt tulokset näkyvät ilahduttavasti Kouluterveyskyselyssä 2025 kaikilla koulutusasteilla alakoulusta toiselle asteelle saakka. Kouluruoka maistuu, sitä syödään päivittäin ja sitä saa riittävästi selvästi useammin kuin maassamme keskimäärin.

Koko maahan verrattuna äänekoskelaisten nuorten vahvuus on, että he käyttävät harvemmin alkoholia. Raittius on yleinen vahvuus niin yläkouluikäisillä, lukiolaisilla kuin ammatillisessa oppilaitoksessa opiskeleville.

Kehittämistä ja välittömiä toimenpiteitä vaativat erityisesti nuorten mielen hyvinvoinnin ja tulevaisuudenuskon vahvistaminen. Myös nikotiinituotteiden käyttö ja nettiriippuvuudesta ennaltaehkäisy ja siitä irtautumisen tukeminen ovat tärkeitä nuorten hyvinvoinnissa.

Esimerkiksi työeläkeyhtiö Elo kertoi kesällä 2025, että 35-vuotiaiden hakemien mielenterveysperusteisten työkyvyttömyyseläkkeiden määrä on kasvanut vuodesta 2018 lähtien lähes 40 prosenttia. Joka toisella eläketä mielenterveysperusteilla hakevalla alle 35-vuotiaalla on diagnosoitu ahdistuneisuushäiriö. Lukuja selitetään muun muassa työelämän kiihtyvällä vauhdilla ja talouden heikoilla näkymillä.

Alakoulun 4. ja 5. luokan oppilaat ovat hieman tyytyväisempiä elämäänsä kuin koko maassa keskimäärin. Kehityskohteina alakouluikäisten lasten vastauksista nousevat sen sijaan opiskelurauha ja mielipiteen ilmaisuun rohkaiseva ilmapiiri omassa luokassa, sekä mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista. Äänekoskella on lisäksi selkeästi vähemmän vähintään tunnin päivässä liikkuvia kuin maassa keskimäärin (28 % / 31 %).

Yläkouluikäiset 8. ja 9. luokkalaiset nuoret kokivat kouluterveystarkastuksen yksilöllisenä ja keskustelevana useammin kuin koko maassa (53 % / 48 %). Yläkouluikäisissä vähintään tunnin liikkuvia oli hieman enemmän kuin koko maassa keskimäärin.

Lukiolaisten tuloksissa vahvuutena näkyy, että he tietävät useammin kuin muualla maassa oman asuinalueensa harrastusmahdollisuuksista ja netin käytön rajoittamiseen liittyvä

epäonnistumista on koettu selvästi harvemmin. Sen sijaan kehittämiskohteena ovat todella selkeästi mielen hyvinvoinnin haasteet: Sosiaalista ahdistuneisuutta kokee lähes puolet nuorista – 46 prosenttia. Yli neljäsosa lukionuorista Äänekoskella on kokenut vähintään kaksi viikkoa kestäneen masennusoirejakson (27 % / 18%). Selvästi koko maata harvinaisempi on myös kokemus siitä, että voi itse vaikuttaa siihen, millainen omasta tulevaisuudesta tulee (73 % / 81 %).

Ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevat nuoret Äänekoskella käyttivät muuta maata harvemmin sähkösavukkeita. Sen sijaan he käyttivät muuta maata useammin nikotiinipusseja ja nuuskaa. Nukkumisasioissa nuoret jakaantuvat kahtia: peräti 68 prosenttia nukkuu yli 8 tuntia arkiöinä nukkuvia, mutta toisaalta kehittämiskohteena on hieman koko maata suurempi määrä (20 %) päivittäin kesken unien herääviä. Paljon kehitettävää on myös aamupalan syömisessä ja yli tunnin päivittäin liikkuvien määrässä.

Lasten ja nuorten fyysisen kunnon tila vaatii toimenpiteitä

Viime vuosina lasten ja nuorten fyysinen kestävyyskunto sekä kehon liikkuvuus on vähentynyt valtakunnallisesti. Tähän tilanteeseen Opetushallitus on kehittänyt fyysisen toimintakyvyn mittausta- ja palautejärjestelmä MOVE!n, jonka tarkoituksena on kannustaa lasten ja nuorten oma-toimiseen fyysisestä toimintakyvystä huolehtimiseen. Perusopetuksessa mittaukset on suunnattu 5. ja 8. luokkalaisille ja tulokset on tarkoitettu hyödynnettäväksi laajojen terveystarkastusten yhteydessä annettaessa elintapaohjausta oppilaille ja heidän huoltajilleen. Laskennassa on huomioitu kaikki fyysisen toimintakyvyn osa-alueet.⁴

Valtakunnallisesti viime vuosien suuntaus Move!-mittauksissa on ollut myönteinen, sillä niiden oppilaiden osuus, joilla **fyysinen toimintakyky on mahdollisesti terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla**, on laskenut viimeisen kolmen vuoden aikana 40 prosentista 37 prosenttiin. Myös varusmiesten kuntotesteissä vuonna 2020 käynnistynyt kestävyyskunnan nousu on jatkunut. Samalla kuitenkin todettiin, että lasten ja nuorten fyysisessä toimintakyvyssä on edelleen merkittäviä eroja maaseudun ja kaupunkien sekä hyvinvointialueiden välillä.

Vuoden 2025 mittaukset ajoitettiin Äänekoskella kevääseen, eli ne toteutettiin 4. ja 7. luokkalaisille, jotka vasta syksyllä olivat siirtymässä 5. ja 8. luokille. Syynä tähän oli pyrkimys siihen, että tulokset olisivat käytössä kesällä 2025 toteutetuissa laajoissa terveystarkastuksissa. Tässä pyrkimyksessä ei onnistuttu parhaalla mahdollisella tavalla, eli hyödyt lapsille ja nuorille jäivät toivottua heikommiksi. Lisäksi koulujen henkilökunta koki ajoitusjärjestelyn hankalaksi ja työllistävaksi, koska mittaustulokset oli erikseen kirjattava valtakunnalliseen sähköiseen tietojärjestelmään syyslukukauden alkaessa.

⁴ Lisätietoa fyysisen toimintakyvyn summaindikaattorista: <https://www.sotkanet.fi> (indikaattorit 5477 ja 5478)

Äänekosken MOVE!-tulokset ovat olleet heikot jo pitkään, ja nyt tulos heikkeni entisestään (taulukko alla). Taulukossa ilmoitetaan niiden lasten määrä, joiden toimintakyky on mitaustuloksen perusteella mahdollisesti terveystä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla. Suluissa merkityt ovat vuoden 2024 vastaavat tulokset:

	pojat	tytöt	molemmat
5. lk	48.8 % (45,8)	43.8 % (34,3)	46.5 % (40)
8. lk	46.3 % (45,2)	50 % (53,6)	47.6 % (49,3)
Molemmat luokat	47.6 % (45,6)	46.1 % (42,3)	47 % (43,9)

Äänekoskella MOVE!-mittauksen kokonaistuloksessa ei vuonna 2024⁵ tapahtunut merkittävää heikennystä millään osa-alueella pojilla tai tytöillä edelliseen ikäluokkaan verrattuna. Tästä huolimatta silloinkin noin 40 prosenttia ikäluokasta sai mitaustuloksen (40 % / 49,3 %), joka ilmaisee heidän fyysisen toimintakykynsä olevan mahdollisesti terveystä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla.

Koko Keski-Suomen hyvinvointialueen kuntien oppilaista heikossa fyysisessä kunnossa oli viime vuonna 2024 ja myös 2025 Äänekoskea selvästi pienempi määrä oppilaista, kuten myös koko maassa. Vastaavat vuoden 2023 vertailuluvut olivat Äänekosken kannalta selvästi vuotta 2024 heikommat, jolloin Äänekoskella heikossa fyysisessä kunnossa oli mahdollisesti 45,8 ja 53,9 prosenttia kaikista oppilaista. Silloin vastaavat luvut Keski-Suomessa olivat 34,4 / 37,0 prosenttia ja koko maassa 37,9/ 40,1 prosenttia.

Osa viime vuoden heikennyksestä Äänekoskella saattaa selittyä testien ajankohdan muuttamisella, mutta se tuskin muuttaa isoa kuvaa. MOVE!-n tarkoituksena on kannustaa oppilaita oma-toimiseen fyysisestä toimintakyvystä huolehtimiseen ja tukea koulun, huoltajien, kouluterveydenhuollon ja muiden toimijoiden roolia liikunnallisen elämäntavan edistämässä. Äänekoskella hyödyntämisessä ei olla onnistuttu. Muutkin seikat – kuten edellä esitellyt Kouluterveyskyselyn tulokset – osoittavat vahvasti, että Äänekosken lapset ja nuoret eivät voi hyvin.

⁵ Move!-mittaustulokset Äänekoski 2024: https://a3s.fi/move2024_kuntaraportit/aanekoski992_move2024.pdf (ladattu 15.1.2025)

Työikäiset ja erityisryhmät

Vuonna 2024 nuorisotyöttömien määrä kasvoi Äänekoskella hieman. 18-24-vuotiaita oli vuoden 2024 lopussa työttömänä 22,6 prosenttia, kun heidän osuutensa oli vuoden 2023 lopussa 22,3 prosenttia työvoimasta. (Sotkanet, taulukko alla.)

	Alue	2021	2022	2023	2024
Nuorisotyöttömät, % 18-24-vuotiaasta työvoimasta	Koko maa	14,0	11,3	11,5	13,2
	Keski-Suomi	19,2	16,3	16,8	18,2
	Heinola	18,0	14,7	13,5	16,4
	Jämsä	17,7	16,4	16,5	18,4
	Laukaa	16,5	13,2	20,8	21,4
	Valkeakoski	16,6	14,2	19,6	19,4
	Varkaus	18,9	19,8	21,3	23,5
	Äänekoski	23,1	16,9	22,3	22,6
Syrjäytymisriskissä olevat 18-24-vuotiaat, % vast. ikäisistä (ei työssä, ei opiskele, ei varusmiespalv.)	Koko maa	15,4	14,7	16,6	16,2
	Keski-Suomi	17,3	16,5	19,2	17,9
	Heinola	22,1	21,8	21,3	24,9
	Jämsä	23,1	23,1	25,2	24,1
	Laukaa	21,0	17,9	24,8	24,0
	Valkeakoski	20,6	19,1	22,8	22,1
	Varkaus	26,7	25,0	27,8	29,1
	Äänekoski	25,1	23,7	29,5	26,6

Äänekoskella on suhteellisen suuria määriä työikäisiä, nuoriakin, ihmisiä työmarkkinoiden ulkopuolella. Pitkäaikaistyöttömyyttä ja erilaisia työ- ja toimintakykyyn liittyviä rajoitteita on koko maahan ja muuhun hyvinvointialueeseen verraten varsin paljon.

PYLL on kansainvälisesti laajasti käytetty hyvinvoinnin ja terveyden mittari, joka kuvastaa väestön ennenaikaisesti menetettyjä elinvuosia keskittyen erityisesti niihin kuolinsyihin, jotka olisivat olleet ennaltaehkäistävissä. PYLL-indeksillä⁶ voidaan havaita, että Suomessa

⁶ Indikaattori ilmaisee ennen 80 ikävuotta tapahtuneiden kuolemien takia menetettyjen elinvuosien lukumäärää väestössä 100 000 asukasta kohti. Yläikärajan valinta perustuu siihen, että suomalaisten elinajanodote on noin 80 vuotta.

Menetetyt elinvuodet estimoidaan väestössä PYLL-indeksillä (engl. potential years of life lost), jonka laskenta perustuu Tilastokeskuksen Kuolleet-tilaston tietoihin. PYLL-indeksi muodostetaan viisivuotiskäryhmittäin luokitellun aineiston pohjalta. Kussakin viisivuotiskäryhmässä lasketaan kuoleman todennäköisyys väestöryhmän havaittujen kuolemapausten ja väkiluvun osamääränä. Saatu luku kerrotaan menetettyjen elinvuosien määrällä. Esimerkiksi 25-vuotiaana kuolleen arvioidaan menettäneen 55 elinvuotta, kun taas 79-vuotiaana kuollut on menettänyt vain yhden vuoden. 80-vuotiaana tai sitä vanhempana kuolleiden ei katsota menettäneen yhtään elinvuotta. Viisivuotiskäryhmittäisistä luvuista lasketaan painotettu summa käyttäen painoina alle 80-vuotiaan väestön ikärakennetta koko maassa vuonna 2001, jotta alueiden erilaiset ikärakenteet eivät vääristä ajallista ja alueiden välistä vertailua. Painotus on tehty

hyvinvointialueiden välillä on erittäin suuria väestön terveyden ja hyvinvoinnin eroja. Jokaisen alueen onkin ensiarvoisen tärkeää tuntea omat heikkoutensa ja vahvuutensa, sillä vain tilanteen syvällisesti tuntemalla voidaan resurssit kohdentaa tehokkaimmin sinne, missä niistä on eniten hyötyä.

Äänekoskella menetettyjen elinvuosien määrä on suurempi kuin koko maassa tai Keski-Suomen hyvinvointialueella yleisesti.

Taulukko 3. Menetetyt elinvuodet (PYLL) ikävälillä 0 - 80 vuotta / 100 000 asukasta (ind 3138) Äänekoskella, Keski-Suomen hyvinvointialueella ja koko maassa.

Alue	Sukupuoli	2020	2021	2022	2023	2024
Koko maa	miehet	7 484	7 420	7 461	7 370	7 240
	naiset	3 907	3 880	3 955	4 024	3 982
	yhteensä	5 728	5 685	5 745	5 736	5 650
Keski-Suomen hyvinvointialue	miehet	7 552	7 271	7 717	7 868	7 916
	naiset	3 734	3 681	3 807	4 106	3 917
	yhteensä	5 697	5 532	5 823	6 046	5 977
Äänekoski	miehet	8 596	7 740	7 952	6 916	7 793
	naiset	4 939	3 864	4 419	6 195	5 278
	yhteensä	6 811	5 882	6 249	6 550	6 599

Äänekoskelaisten hyvinvoinnin tilan kehityksessä on HYTE-kertoimen tulosindikaattorin vertailuluvun pudotuksen perusteella siinä nähtävissä työikäisten osalta merkittävä nytkähdys parempaan suuntaan. Tulosten paranemista on havaittavissa erityisesti toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden 25-64-vuotiaiden ja toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden 25-64-vuotiaiden määrässä.

Kouluterveyskyselyn tapaista, työikäisten ja ikääntyneiden elintapoja koskevaa kansallista tilastodataa ei Äänekosken kokoisesta kunnasta ole saatavissa, joten täysi-ikäisten kuntalaisten elintavoista on pyrittävä jatkossa raportoimaan muiden aineistojen pohjalta.

Yhdyspintatyö Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalueen kanssa ja yhteisen tietovarannon rakentaminen tulee olla yksi keskeinen tavoite vuodesta 2026 eteenpäin.

Elintapoihin vaikuttavia, yhdessä hyvinvointialueen kanssa kehitettäviä hyte-työn alueita ovat ehkäisevä päihdetyö, lähisuhdeväkivallan ehkäisy, turvattomuuden ja yksinäisyyden lievittäminen, elämäntapaohjaus sekä avoin päivä- ja perhekeskustoiminta, kuten myös seniorikeskustoiminta.

käyttäen Tilastokeskuksen Väestörakennetilaston tietoja. Lopuksi kerrotaan saatu luku 100 000:lla. Laskenta on tehty THL:ssä.

Tiivis ja samansuuntainen yhdyspintatyö hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteiden suunnittelussa on jatkossa hyvinvointialueen kanssa järkevää, koska kuten tilastotiedot arjen turvallisuudesta, mielen hyvinvoinnista ja liikunnallisesta elämäntavasta osoittavat, on Äänekosken väestön hyvinvoinnissa ja elintavoissa on huolestuttavia lukuja kaikkiin näihin painopisteisiin liittyvissä indikaattoreissa.⁷

Ikääntyneet

Sekä kunnan että hyvinvointialueen HYTE-kertoimeen vaikuttavat kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä. Sairaalahoidon sisältää sekä julkisen sektorin että yksityisen sektorin järjestämän sairaalahoidon.

Kyseinen indikaattori on Äänekoskella vaihdellut vuosien aikana, eikä ole varmuutta, mikä esimerkiksi vuoden 2025 edelliseen vuoden verrattuna hyvää tulosta selittää. Oletettavasti vaihtelun syitä on monia.

Ikääntyneiden ihmisten kaatumisia voidaan ehkäistä poistamalla ympäristöön liittyviä vaarapaikkoja esimerkiksi huolehtimalla asianmukaisesta hiekoittamisesta sekä tarjoamalla mahdollisuuksia lihaskunnan harjoittamiseen (liikkumisryhmät, liikuntaneuvonta), toimintakyvyn ylläpitämiseen (ulkoilureitit, fyysinen ympäristö ja muistineuvonta) sekä sopivaan ja riittävään ravintoon (ravitseminen- ja ruokapalvelut).

Äänekosken kaupunki on kaatumisten ehkäisemiseksi esimerkiksi jakanut asukkailleen maksutta hiekoitushiekkaa liukkaiden pihojen hiekoittamiseen ja tarjoaa mahdollisuuksia lihaskunnan harjoittamiseen esimerkiksi liikuntaneuvonnan ja liikkumisryhmien avulla. Esimerkiksi kävelyn ja pyöräilyn edistämisen ohjelma liittyy edistää monin tavoin liikunnallista elämäntavan edistämiseen tuoden hyvää vointia kaiken ikäisille.

Äänekosken vanhusneuvostolle ja eläkeläisjärjestöjen hallituksille järjestettiin maaliskuussa 2025 hyvinvoinnin työpaja, jonka teemaksi valittiin ”arjen turvallisuus”. Tilaisuudessa oli paikalla vajaa 40 henkilöä. Työpajassa tuotiin esille seuraavia arjen turvallisuutta heikentäviä huolia, jotka rajoittavat ikäihmisten hyvää arkea.

- Yksinäisyys, huoli yksinasuvista naapureista
- Kohtaamispaikkojen puute, asuinalue- tai taloyhtiökohtainen, kaikille avoin toiminta puuttuu
- Katujen kunnossapidon puutteet, valaistuksen puutteet, liukkaus, liikkumisen turvallisuus ja esteettömyys, kaatumisen pelko
- Häiriökäyttäytyminen, ilkeä ja sotkeminen, uhkaava käytös, huumeet, nuorisojengit ja nuorten pahoinvointi, yleinen turvattomuuden kokemus joillakin alueilla

⁷ Äänekosken hyvinvoinnin kuntakortti 2024. Liite 3.

- Digilaitteiden käyttö, digiturva, pankkiasiointi, huijarit, taloudellinen hyväksikäyttö

Arjen turvallisuutta lisäävinä kehittämisideoina tuotiin esille:

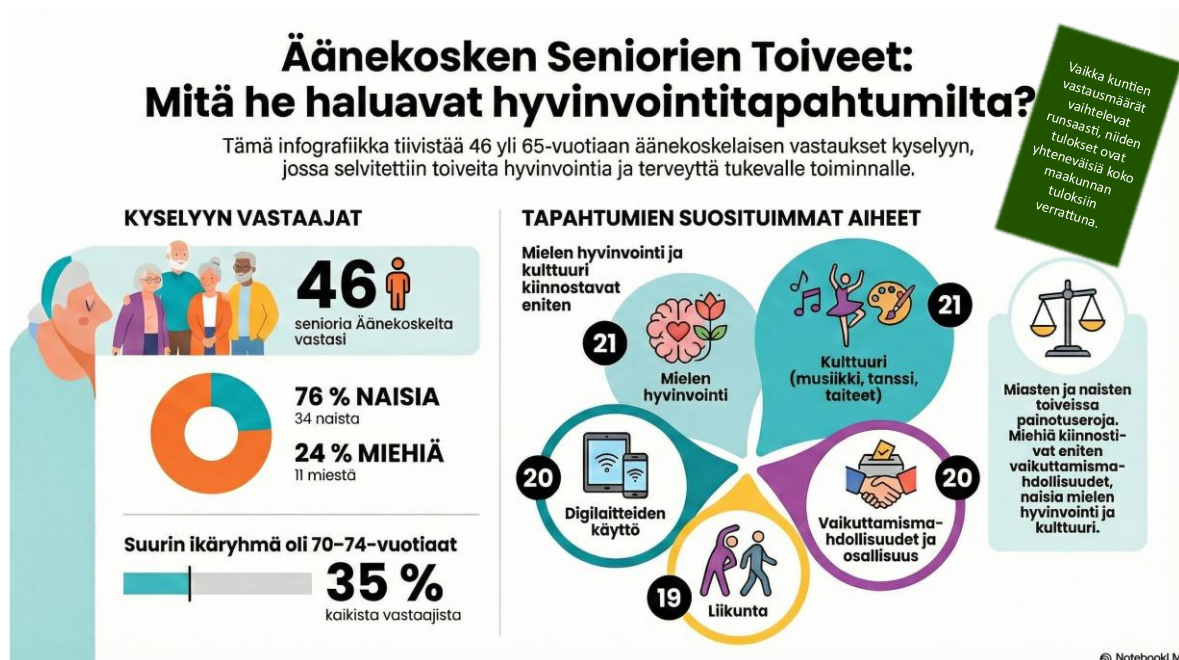
- Tuodaan tarve kohtaamispaikoille esille yrittäjille ja kaupungille
- Tukihenkilöitä lisää, koulutuksia, lisää tietoa
- Yhteiset keskustelut, yhteisöjen ja turvaverkkojen kokoaminen huoltien ympärille
- Puuttuminen ja käyttäytymiskoulutukset vastaiskuna häiriökäyttäytymiseen (ilkkivalta esim.)
- Neuvontaringit, vertaisten / taitavien ihmisten tarjoamat vastaanotot
- Talkookulttuurin elvyttäminen eloon, spontaaniutta kyläilyyn
- Vauhditetaan kohtaamisia yli ikärajojen
- Toiminnan suuntaaminen ja kohdentaminen erityisesti miehille suunnattu (esim. Nestori-toiminta)
- Mitä kuuluu –puhelut, soittoringit
- Selkeämmin tiedoksi mihin voi ilmoittaa huoli-ilmoitukset (hva:n puhelinnumero)
- Oppilaitoskeskustelut kaupunkilaisille avoimina tilaisuuksina

Keski-Suomen hyvinvointialueen seniorikeskuksen hyte-kysely senioreille antaa suuntaa siihen, millaisia toiveita yli 65-vuotiailla on hyvinvointia ja terveyttä tukevalle toiminnalle Äänekoskella. Kyselyyn vastasi 46 henkilöä, joista ¾ naisia. Jatkossa on tärkeää koota ja kuvata jo olemassa oleva toiminta, jotta tarpeet ja tarjonta voivat kohdata entistä paremmin

Äänekoskella, kuten monissa muissakin Keski-Suomen kunnissa, toimii ketterä Voi hyvin -verkosto, joka toimii kaupungin hyvinvointikoordinaattorin kanssa ikääntyneiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Verkoston yhteistyöllä on kuluneiden parin vuoden aikana järjestetty parisenkymmentä tilaisuutta. Äänekoskella yksinasuvien 75 vuotta täyttäneiden määrä valtuustokaudella ollut vuosittain noin 45 prosenttia kaikista samanikäisistä. Omaishoidon tuella hoidettavia samanikäisiä on noin 5 prosenttia.

Eri ikäisten yksinasuvien määrä tulee väestöennusteiden mukaan kasvamaan, mikä vaatii vanhuuteen varautumista ja ennakointia sekä yksilötasolla että yhdyskuntatasolla. Tämä on tärkeä huomioida asukkaiden kaupunkirakenteen ja palveluiden suunnittelussa. Äänekoskella ja monessa muussa kunnassa toimii Voi hyvin -verkostoja, jossa kunnan hyvinvointikoordinaattoria, hyvinvointialueen seniorin hyvinvointineuvolan sairaanhoitajaa, seurakuntaa ja muita paikallisia toimijoita erilaisten projektien ympärille kokoava Voi hyvin -verkosto Arjen

turvaverkkojen rakentaminen, liikunnallisuuden ylläpitäminen ja mielen hyvinvointia ja kohtaamisia mahdollistavat tilaisuudet ovat olleet verkoston tuottaman toiminnan keskiössä. Asukkaiden roolia on toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa huomioida entistä vahvemmin.

Äänekosken kaupungin hyte-työ on sitoutunut seniorikeskustoimintamallin ja yhteisövaikuttavuuden edistämään yhdessä hyvinvointialueen kanssa asukaslähtöisesti ja paikallisia kumppanuuksia ja toimijoita yhdenvertaisesti kohdellen ja arvostaen.

Yhteisövaikuttavuus Äänekoski

Yhteiset tavoitteet	Jatkuva vuoropuhelu	Toisiaan vahvistavat toiminnot	Jaetut mittarit	Kehittämisen tukirakenne
- Kohderyhmän hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, toimintakyvyn edistäminen - Jalkautuminen, seinättömyys, matala kynnyks - Etsivä ja löytävä vanhustyö (Hankerahoitus saatu "Kohtaamisten Keski-Suomi") - Osallisuuden ja toimijuuden vahvistaminen - Ympäristön esteettömyys - Arjen turvallisuus - Matalan kynnyksen ohjauksen edistäminen sekä eri toimijoiden välisen yhdyspinnan edistäminen - Ikäystävällisen asenneilmapiirin edistäminen 14.1.2026	- Jokaisen rooli ja tehtävä on yhtä arvokas (jaettu vastuu) - Tiedon jakaminen kohderyhmän eduksi (viestintäkanavat) - Voidaan hyödyntää viestinnässä 68-vuotiaiden hyvinvointitarkastusten henkilökohtaisia kutsukirjeitä - Säännöllinen yhteistyön ja toiminnan suunnittelu - Voi hyvin verkosto Äänekoskella - Toisilta oppiminen, tutuksi tuleminen, tiedon jakaminen	Hyvinvointia ja terveyttä edistävät tapahtumat - Kukin tuo oman asiantuntemuksensa tai työpanoksensa toteutettavaan toimintaan - HVA:lta eri asiantuntijoita - Kunta: liikunta- ja sivistystoimi - Järjestöjen toiminta - Srk - Muut yhteistyöverkostot - Yhteissyntymäpäivät, hyödynnetään seurakunnan aamupuoriopirejä, yhteistyö perhekeskuksen kanssa (eri sukupolvien yhdistäminen) - Tehtävien jakaminen ja sitoutuminen - Yhteinen vastuu tilaisuuksien suunnittelusta ja toteutuksesta - Toisilta oppiminen - Tiedon hyödyntäminen jatkokehittämisessä Hyvinvointitarkastukset sekä avoin ohjaus ja neuvonta - Omahoidon vahvistaminen	- Yhteisesti sovitut mittarit ja tiedon keräämisen tavat - Laatu (asiantuntijuus, osaaminen, yhteiset toimintamallit, viestintä) - Saavutettavuus, tavoittaminen (osallistujamäärät) - Asiakaskokemus (kirjallinen ja suullinen asiakaspalaute) - RAI – seniorin itsearviointi - Yhteisesti määritetyt indikaattorit - Säännöllinen arviointi - Tavoitteiden toteutuminen - Toiminnan sisältö ja toteutustavat - Tiedolla johtaminen	- HYTE-neuvottelut - Kevät 2026 kuntakohtaiset yhteistyösopimukset - Yhteistyön rakenteet monitoimijaisesta - Yhteisövaikuttavuus - Sosiaaliekologinen näkökulma - Ohjaus- ja projektiryhmä - Verkostoryhmät - Vanhusneuvosto - Virkamiesjohto - Päätöksentekotahot

Seniorin hyvinvointineuvola toteutti Äänekoskella vuonna 2025 hyvinvointitarkastukset vuonna 1957 syntyneille. Henkilökohtaisia kutsuja lähetettiin 278 kappaletta ja tarkastuksia tehtiin 130, eli 47 prosenttia kutsutuista otti tarkastuksen vastaan (koko Keski-Suomi vastaava luku 48%). Tarkastuksia tehtiin vastaanotolla 48, puhelimitse 81 ja videovastaanotolla 1.

Tarkastettavista 18 ohjattiin eteenpäin esimerkiksi kaupungin liikuntapalveluihin, etsittiin toimintaa hyvinvointitarjottimen avulla: järjestötoiminta, seurakunta, Kela tai muu talousneuvonta. Tämän lisäksi ohjausta tehty hyvinvointialueen palveluihin (esim. 27 lääkäri, 41 hoitaja).

Toteutettiin myös 51 matalankynnyksen ajanvaraukseton neuvonta ja ohjauskohtaamista Suolahdessa, Äänekoskella, Sumiaisissa ja Konginkankaalla, joihin kohdentui kaikkiaan 251 käyntiä. Näistä 5 asiakasta ohjattiin eteenpäin Kelan talousneuvontaan tai vastaavaan, 38 asiakasta hyvinvointialan palveluihin.

1.4.-31.12.2025 Äänekoskella tehtiin 32 ikääntyneen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja toimintakykyä kartoittavaa RAI-itsearviointia. Yhtenä tavoitteena on vauhdittaa itsearviointityökalun käyttöönottoa, jolloin sillä voidaan rakentaa yhteistä tietopohjaa.

Kunnan toimenpiteet ja niiden vaikutukset hyvinvointiin ja terveyteen

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa, eli HYTE-kerroin, on lisäkannus, jonka mukaisesti kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osittain niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä on haluttu varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen.

HYTE-kertoimen laskennassa käytettäviä indikaattoreita on vuonna 2025 tehdyn päivityksen jälkeen yhteensä 20 (aiemmin 21). Lisäosan suuruus määräytyy kahdenlaisten indikaattoreiden perusteella: (1) toimintaa kuvaavista prosessi-indikaattoreista ja (2) tuloksia kuvaavista tulosisindikaattoreista.

Prosessi-indikaattorit mittaavat nykytilannetta ja kuvaavat minkälaista kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ on eri osa-alueilla, joita ovat peruskoulut (4 yksittäistä indikaattoria); liikunta (5 yksittäistä indikaattoria); kuntajohto (5 yksittäistä indikaattoria) ja kulttuuri (1 yksittäinen indikaattori). Tiedolla johtamisen ja raportoinnin sisäisten prosessien kuvaaminen ja seuranta sekä vastuu- ja varahenkilöiden nimeäminen kannattaa huolehtia organisaatiossa kuntoon, jotta esimerkiksi henkilöstön vaihtuvuus tai hallinnolliset uudistukset eivät turhaan vaarantaisi niiden laadukasta toteutumista.

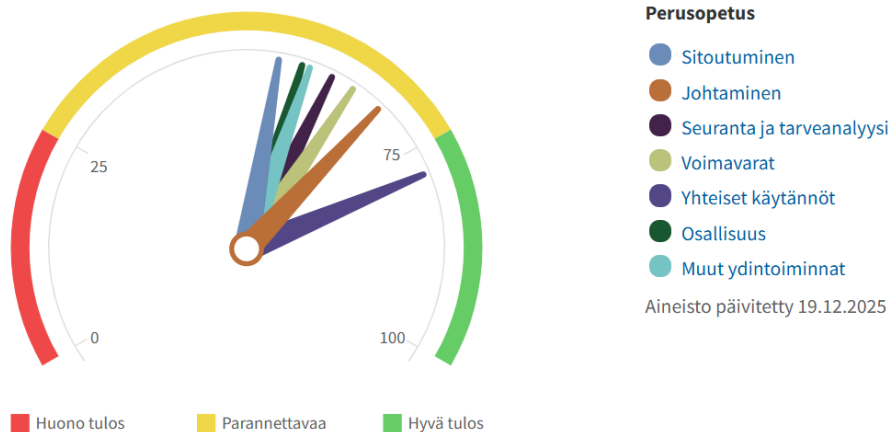
Alla oleva Äänekosken kaupungin TEAviisari-tulosten pidemmän aikavälin vuosivertailu toimialoittain tekee näkyväksi eri syistä tapahtunutta vaihtelua kunnan omassa toiminnassa.

Keskeisintä on kuitenkin huomioida, että työn pitkäjänteisyys ja suunnitelmallisuus näkyy myönteisenä, nousujohteisena kehityksenä.

Pisteet	2025	2024	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Kaikki sektorit	75	71	64	65	70	71	68	70	71	67	68	70
Kuntajohto	88	..	76	..	73	..	89	..	85	..	60	..
Perusopetus	..	..	63	..	64	..	59	..	71	..	71	..
Lukiokoulutus	..	94	..	77	..	87	..	77	..	..	..	..
Ammatillinen koulutus	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Liikunta	..	75	..	56	..	64	..	60	..	74	..	..
Hyvinvointialueet	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Kulttuuri	75	..	64	..	75	..	68	..	..	..	..	..

Lähes kaikilla osa-alueilla ollaan valtakunnallisessa vertailussa jo tasolla ”hyvä”. Hiukan enemmän parannettavaa löytyy perusopetuksen prosessien kehittämisessä (alla vuoden 2023 tiedot). Seuraavat TEAviisari-tiedonkeruut ovat vuoden 2026 huhtikuussa käynnistyvät liikunnan tiedonkeruut. Lukiosta prosessitietoja kerätään jälleen syksyllä 2026. Perusopetuksen uudet, syksyllä 2025 toteutetun kieronkeruun tulokset julkaistaan TEAviisarissa toukokuussa 2026. Päivittynyt tieto halutaan opetuksen ja kasvatuksen toimialalla hyödyntää tarkoituksenmukaisen toimenpiteiden kohdentamiseksi. Parannettavaa löytyy vielä lähes kaikilta perusopetuksen osa-alueilta. Perusopetuksen yhteisiä käytäntöjä ehkäisevään työhön näyttäisi vuoden 2023 tuloksen valossa olleen vielä varsin hyvin esimerkiksi ehkäisevään päihdetyöhön, häirinnän ja väkivallan ehkäisyyn, tapaturmien ja onnettomuuksien ehkäisyyn, oppilasruokailuun ja oppilas-huoltoon.

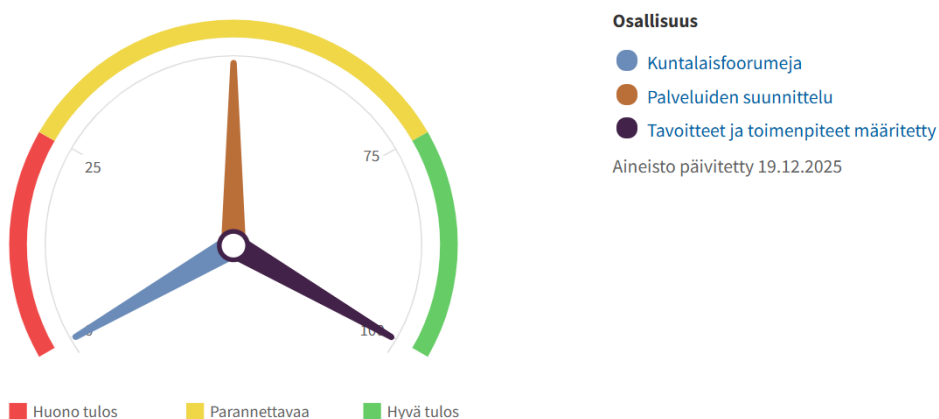
Perusopetus : Äänekoski 2023

Niin lukiokoulutuksen kuin kuntajohdonkin prosessien kokonaistulos on erittäin hyvä. Mikäli kehittää halutaan, parannettavaa on tällä hetkellä eniten osallisuuden osa-alueissa – palveluiden suunnittelun asukasosallisuuden lisäämisessä sekä erityisesti lapsille suunnattujen kuntalaisfoorumien järjestämisessä.

- **Järjestetään kuntalaisfoorumeja:** lapsiparlamentti tai lasten kyselytunti hallitukselle, valtuustolle, lautakunnalle ja/tai viranhaltijoille
- **Osallistetaan kuntalaisia palveluiden suunnitteluun tai talouden suunnitteluun:** esimerkiksi asiakasraadit, kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen, yhteiskehittämisen periaate, kuntalaisten osallistaminen hankintojen valmisteluun, seurantaan tai arviointiin sekä mahdollisuus vaikuttaa lautakuntapäätösten valmisteluun verkossa

Osallisuus : Äänekoski 2025

THL arvioi HYTE-kertoimeen vaikuttavien prosessi-indikaattorien soveltuvuutta määräajoin uudelleen, joten kehittämisratkaisuja ei pidä tehdä yksinomaan tällä perusteella, vaan etsiä tarkoituksenmukaisia, oman kunnan erityispiirteisiin ja toimintaympäristöön parhaiten soveltuvia ratkaisuja.

Sekä kaupungin toteuttamien hyvinvoinnin edistämisen toimenpiteiden vaikuttavuus että kaupungin valtionosuuksien pitäminen kohtuullisella tasolla edellyttää kaikesta huolimatta tiedolla johtamisen liittyvän sisäisten prosessien systemaattista ja pitkäjänteistä kehitystyötä, laadunvarmistusta ja seuranta. Tässä työssä on HYTE-kertoimen kehityksestä päätellen otettu vuodesta 2024 vuoteen 2025 loppuun tullessa muutos erittäin myönteiseen suuntaan.

Sisäisten prosessien kehittämisestä koituva toinen hyöty on, että tietoon perustuva johtaminen mahdollistaa sekä (1) kuntaorganisaation sisällä että (2) yhteistyökumppaneiden kanssa yhteisen tilannekuvan ja ymmärryksen asukkaiden hyvinvoinnin vaikutuksesta kaupungin elinvoimäkymille. Luetettavaan dataan ja tutkittuun tietoon perustuessaan yhteinen keskustelu helpottaa myös tulevaisuutta ennakoivaa otetta päätöksentekoon. Kun tunnetaan oman alueen asukkaiden tarpeet ja tunnistetaan muiden paikallisten toimijoiden osaaminen ja resurssit hyte-työhön, voidaan sopia kumppanuuksista, eli yhdistää resursseja ja tehdä työnjakoa muiden toimijoiden kanssa.

Yhdistämällä kansallisten tutkimusten ja hyte-indikaattoreiden tuottamaan tietovarantoon laadullista paikallisesta kokemus- ja ilmiötiedosta kertyvään laaja-alaiseen viestiin, toimenpiteiden kohdentaminen onnistuu paremmin ja toiminnan vaikuttavuus kasvaa.

Moniaineeksiseen ja -kanavaiseen tietovarantoon perustuva hyvinvointisuunnittelu on mahdollisuus varmistaa asukkaiden yhdenvertaisuutta päätöksenteossa sekä Äänekosken kaupunkistrategian keskeisten arvojen – **tasapuolisuuden, oikeudenmukaisuuden ja kestävyys toteutumista**.

Esimerkiksi asukkaiden hyvinvoinnin ilmiöihin ja hyte-työn toimintaympäristön muutokseen liittyvää ilmiöpuhetta käydään vuosittain Äänekoskella kymmenissä erilaisissa työryhmissä ja foorumeissa. Lisäksi Äänekoskella on yli 300 järjestöä, seuroja kyläyhdistyksiä. Kaupungin hallinnossa ja eri toimialoilla kerätään palautetta ja asukaskokemuksia lukuisten erilaisten kyselyiden ja osallistamisen menetelmien avulla. Tiedon nostaminen hyvinvointikertomukseen on nykyisellään hajanaista, jopa sattumanvaraista, pääosin minimisisältöön perustuvaa.

Vaikka suurin osa asukkaista on tavalla tai toisella hyvinvointialueen tuottamien sote-palveluiden asiakkaita, he säilyvät edelleen myös kunnan asukkaana. Hyvä arki, osallisuus ja kokonaisvaltainen hyvinvointi rakentuvat eläkeläisillä ja pitkäaikaistyöttömillä suurelta osin aivan tavalisista asioista, eli osallisuudesta omassa kotikunnassa ja lähiyhteisöissä. Sote-palveluiden laatu ja saavutettavuus toki vaikuttavat hyvään arkeen, joten on kunnan etu seurata, miten sen asukkaiden palvelut on hyvinvointialueella järjestetty ja tarpeen mukaan puuttua epäkohtiin.

Vaikutuksia nuorten osallisuuteen ja vaikuttamismahdollisuuksiin

Äänekoskella kannustetaan nuoria vaikuttamaan. Nuorisovaltuuston edustaja on mukana valtuuston, hallituksen ja lautakuntien kokouksissa. Uskomme, että jatkossa vaikuttava työ tarvitsee vielä enemmän kohtaamisia ja aitoa keskustelua sekä aikaa. Nuorten osallisuutta

päätöksentekoon voitaisiin vahvistaa järjestämällä kyselytunteja tai keskustelutuokioita viranhaltijoille ja kuntajohdolle sekä meille kaikille tärkeistä aiheista, kuten kaupungin strategisista linjauksista ja toimialojen toimeenpano-ohjelmista, että pienemmistä, konkreettisista asioista, jotka puhututtavat nuoria. Nuorisovaltuustolle voitaisiin myös entistä enemmän tuoda lausunnon keskeisiä, linjaavia asiakirjoja.

Vuonna 2025 nuorisovaltuusto on työskennellyt eri viranhaltijoiden kesken mm. nuorten hengailupaikan/esiintymislavan toteuttamiseksi. Valmistelussa tehtiin myös kyselyt erikseen nuorille ja muille kuntalaisille mm. lavan toiminnallisuuksista ja sijainneista. Nuorisovaltuustolle esiteltiin esiintymislava/hengailupaikkaehdotusta, kun aloite otettiin käsittelyyn ja kun pohdittiin, että voisiko sen yhdistää esiintymislavaan. Tuon tilaisuuden jälkeen tehtiin myös kyselyt erikseen nuorille ja muille kuntalaisille mm. lavan toiminnallisuuksista ja sijainnista. Vakiintunut toimintatapa ei nuorisovaltuuston näkemyksien huomioimisesta kaupunkistrategian toteuttamisessa vielä ole.

Osallistava budjetointi ja Mitä kuuluu -kysely ovat kuluneella kaudella vakiinnuttaneet paikkansa osana paikallista osallisuustyötä. Mitä kuuluu -hyvinvointikyselyssä nuoret pääsevät kertomaan ideoitaan ajankohtaisten hyvinvointihaasteiden ratkaisemiseen tai kiusaamisen ehkäisyyn. Esimerkkeinä vuoden 2026 toimintaympäristön muutoksesta nousevista kyselyteemoista ovat toiminnallisuuden ja liikkeen lisääminen kouluarkeen tai nuorten näkemyksen kännykän käytön rajoittamisesta koulussa. Nuorten antavat kyselyvastaukset ovat arvokkaita kouluissa yhteisen toimintakulttuurin luomisessa sekä toimivat monin tavoin yhteisöohjaajien ja koulunuorisotyön kehittämisen lähdeaineistona.

HYTE-kertoimen indikaattoritiedon hyödyntäminen hyvinvointityön kehittämisessä ja tulosindikaattoreissa havaittujen haasteiden parantamisessa

HYTE-kertoimen seuranta ja siihen vaikuttaminen ovat Äänekosken kaupungin hyvinvoinnin edistämisen poikkihallinnollisen koordinoinnin ja hyvinvointikertomustyön keskiössä. Hyte-työn resurssit ja pysyvät rakenteet ovat hallintouudistusten ja henkilöstövaihdosten keskellä melko hyvässä tilanteessa, mistä kertoo Äänekosken TEAviisari-tuloksista piirtyvä prosessi-indikaattoreiden hyvä, nousujohteinen vertailuluku. Vakinaistetun hyvinvointikoordinaattorin työnkuvaan kuuluu seurata tiedolla johtamisen käytäntöjä ja kehittää niitä yhdessä muiden toimijoiden kanssa edelleen, yhdessä toimialojen ja johtoryhmän kanssa.

Tällä hetkellä parannettavaa on TEAviisari-mittareidenkin mukaan eniten perusopetuspalveluiden tiedolla johtamisen prosessien kanssa. Eri yksiköiden toimintatapojen yhdenmukaistamiseen ja systemaattisuuden lisäämiseen tulee mahdollisuuksien mukaan panostaa tulevina vuosina (esim. opiskeluhuoltosuunnitelman päivittäminen ja siihen liittyvät koulutukset).

Äänekosken nuorten, ja varsinkin nuoren aikuisväestön tilannekuva – fyysisen, mielen hyvinvoinnin ja sosiaalisen osallisuuden kehitys - näyttää HYTE-kertoimeen kytkeytyvän vertailulukujen perusteella laskun perusteella edelleen haastavalta ja huolestuttavalta. Tiedolla johtamisen

prosessien kuntoon laittaminen on tärkeä vaihe lakisääteisten peruspalveluiden vaikuttavuuden kehittämisessä sekä hyvinvointinäkökulman painoarvon lisäämisessä. Se ei kuitenkaan ole itsearvo, vaan lopullinen tavoite on vähentää inhimillistä kärsimystä ja rakentaa hyvää elämää, vähentää koulupudokkuutta ja syrjäytymisen riskiä.

Kehittämällä yhdessä yhteistä paikallista tietopohjaa, tilannekuvaa ja lapsilähtöistä tulevaisuusajattelua on mahdollista päästä yhdessä haastavien ilmiöiden äärelle ja estää niiden pitkittymistä ja kehittymistä toistuvasti pahenevaksi kierteeksi. Tämä on avain myös HYTE-indikaattoreihin kohdistuvaan haasteeseen vastaamisessa.

Tuoreena esimerkkinä on vuoden 2025 Kouluterveyskyselyn tuloksista tehty havainto, että Äänekosken 4.-5. luokkalaisten osallisuuden kokemuksissa koulussa on tapahtunut huolestuttava muutos. Tämä on huomioitu yhteiskehittämisen työpajoissa, joissa luodaan ja kehitetään oppimisympäristöjen viihtyisyyttä ja virikkeellisyyttä edistäviä käytäntöjä koulujen arkeen. Ensivaiheessa vahvistetaan oppilaiden ja koulun aikuisten roolia ideoiden ja hyvien käytäntöjen kiertämisessä kunnan sisällä toimintayksiköiden välillä. Tämän avuksi luodaan yhteistä vinkki-pankkia välituntitoiminnan toteutukseen. Myös vuoden 2025 Mitä kuuluu -kyselyssä saatuja oppilaiden ideoita välituntitoiminnasta hyödynnetään ja niitä kysytään edelleen vuoden 2026 kyselyssä.

Koulun ja nuorisotyön henkilöstölle suunnattiin kysely, jossa varhaiskasvatuksen henkilöstöä pyydettiin evästäämään perusopetusta toiminnallisilla virikelistoilla. Tekemällä ensin jo olemassa olevaa osaamista ja hyvää toimintaa näkyväksi halutaan vahvistaa oppilaiden ja henkilökunnan toimijuutta ja antaa heille arvostusta ensisijaisina, omassa arjessa havaitun ongelman ratkaisijoina ja kekseliäinä yhteisen oppimisympäristöjen uudistajina. Näillä toimenpiteillä vaikutetaan välittömästi mobiililaitteiden haitallisen käytön rajoittamista helpottavan mielekkään tekemisen lisäämiseen sekä 1.8.2026 voimaan tulevan liikunnallisen elämän edistämisen velvoitteen myönteiseen etenemiseen Äänekoskella.

Yhteisövaikuttavuus ja kumppanuusajattelu

Kaiken kaikkiaan väestön hyvinvointia kuvaaviin tulosindikaattoreihin vaikuttaminen vaatii yhteisesti asetettuja tavoitteita sekä laaja-alaista, monitoimijaista ja pitkäkestoista ennalta ehkäisevää työtä. Ennalta ehkäisevyys ja varhainen, yhdessä ja yhteisöllisesti tuotettu tuki on paikallisten hyvinvointikumppanuuksien vahvistamisen ja Keski-Suomen hyvinvointialueen kanssa tehtävän yhdyspintatyön kulmakivi. Haasteet ovat eri puolilla Keski-Suomea ja myös valtakunnallisesti samansuuntaisia, joten ylikunnalliselle yhteistyölle ja vertaisoppimiselle on tilaus. Myös laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (6 §, 612/2021) velvoittaa asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseen siltä osin, kun se kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin, joten on toimittava yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa ja tuettava sitä asiantuntemuksella. Yhdyspintatyö Pohjoisen Keski-Suomen hyvinvointialueen kanssa on seuraava askel yhdyspintatyön vahvistamisessa.

Tulosindikaattoreihin lukeutuvat koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17-24-vuotiaiden määrä, työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64-vuotiaat, yli 65-vuotiaiden kaatumisesta ja putoamista aiheutuvat hoitajaksot, terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokevien määrä sekä

pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavien 25-64-vuotiaiden määrä (ylipainoisuusindikaattori poistui vuonna 2025). Tämän kaltaisia väestön hyvinvointiin ja kansantauteihin liittyviä riskitekijöitä voidaan taklata ennakkoon vaikuttavasti koko väestön läpileikkaavissa palveluissa: saavuttavissa ja laadukkaissa peruspalveluissa, kuten varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja toisella asteella, missä kohdataan lapset, nuoret ja huoltajat joka päivä. Ne ovat otollisia paikkoja vanhemmuuden, osallisuuden ja porukkaan kuulumisen kokemusten tukemiseen.

Peruspalveluita ja lakisääteisiä toimintoja voidaan vahvistaa ja kehittää entisestään kutsumalla työhön mukaan muut paikalliset ja alueelliset toimijat. Parhaillaan päivitettävissä opetus- ja kasvatustoimen toimenpideohjelmassa, joista toinen on hyvinvoinnin edistämisen ohjelma, halutaan konkretisoida vastauksia Äänekosken väestön hyvinvoinnin haasteisiin, muun muassa sitä, mitä on lapsilähtöinen tulevaisuusajattelu ja millaisia sisältöjä saavat seuraavat toimenpideohjelman kärjet:

1. Älykäs sopeutuminen toimintaympäristön muutoksiin
2. Paluu perusasioihin ja elämäntaitoihin
3. Turvallisuuden kokemusten ja tulevaisuudenuskon lisääminen

Samalla nämä kärjet ovat vastauksina päivittyvän kaupunkistrategian Hyvä elämä -ulottuvuuden toimeenpanon jalkauttamiseksi. Ratkaiset löytyvät yhdessä koko henkilöstön kanssa tekemällä ja koko kuntayhteisöä mukaan kutsumalla.

Paikallista hyvinvointisuunnitelmaa päivitettäessä huomioimme tarkkaan Keski-Suomen alueellisen hyvinvointisuunnitelman painopisteet ja hyödyntää samansuuntaisista toimenpiteistä seuraavaa vaikuttavuuden lisääntymistä. Yhteisövaikuttavuuden edistäminen edellyttää kunnilta pitkäjänteistä panostusta ja avoimuutta paikallisiin ja alueellisiin tavoitteellisiin kumppanuuksiin järjestöjen, omaehtoisen kansalaistoiminnan ja seurakuntayhteisöjen kanssa. Kaupunkiorganisaation tulee olla toimijoita kokoava, neutraali alusta, jonka henkilöstö koordinoi ja vahvistaa muiden mahdollisuuksia liittyä yhteiseen työhön asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi.

Vaikutuksia järjestöjen toimintaedellytyksiin

Äänekosken kaupunki jakaa vuosittain yhdistysten toiminta-avustuksia ja kulttuuritoimen, liikuntapalveluiden ja kylien kohdeavustuksia. Lisäksi vuosittain jaetaan kulttuuri- ja liikuntapalkinnot. Kulttuuri- ja liikuntalautakunnan myöntämissä avustusmäärärahoissa ei ole tapahtunut muutosta hyvinvointialueuudistuksen jälkeen.

Vuonna 2024 avustuksia jaettiin seuraavasti:

Kyläyhdistysten toiminta-avustuksia jaettiin 20 000 euroa. Investointiavustuksia jaettiin kylille yhteensä 42 000 euroa. Kyläparlamentti linjaa vuosittain toteutettavat hankkeet, jonka jälkeen

kulttuuri- ja liikuntajohtaja tekee avustuksista päätökset. Rahoitukset hankkeille myönnettiin hakemusten mukaisesti.

Kulttuuritoimen avustuksia myönnettiin yhteensä 64 900 euroa, joista yksityisille taiteen kulttuurin tekijöille 6250 euroa, eri kulttuuriyhdistykselle / harrastusryhmille 44 150 euroa ja yhteistyösopimuksen kautta Keitele-Museo Oy:lle 14 500 euroa. Liikuntatoimen avustuksia myönnettiin liikunta-alan yhdistyksille ja yksityishenkilöille toiminta- ja kohdeavustuksia yhteensä 75 566 euroa. Nuorisotoimen avustuksia myönnettiin 32 000 euroa.

Vuonna 2025 budjetoidut nuorisoyhdistysten toiminta-avustukset olivat yhteensä 32000 euroa. Kulttuuriyhdistysten avustusmäärärahaa vuonna 2025 oli käytettävissä yhteensä 60 500 euroa, josta kulttuuriyhdistysten toiminta-avustuksia on 31 600 euroa. Liikuntayhdistysten avustusmäärärahaa vuonna 2025 oli käytettävissä 63 000 €. Liikuntayhdistysten toiminta-avustukset vuonna 2025 olivat puolestaan 40 500 euroa. Kyläyhdistysten avustusmäärärahaa vuonna 2025 on käytettävissä 62 000 €, josta on varattu 20 000 euroa kyläyhdistysten toiminta-avustuksiin ja 42 000 € kohdeavustuksina mm. kylien investointihankkeisiin.

Keski-Suomen hyvinvointialue päivitti avustusohjettaan vuodelle 2024 niin, että siihen lisättiin hyvinvointialueen toimintaan kytkeytyvä terveyttä ja hyvinvointia edistävä ennaltaehkäisevä työ. Avustettava toiminta tulee kytkeytyä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden ohjelman kärkeemoihin, eli **mielen hyvinvoinnin, liikunnallisen elämäntavan sekä arjen turvallisuuden vahvistamiseen**.

Keski-Suomen hyvinvointialue jakoi vuonna 2025 avustuksia 16 Äänekosken kaupungissa toimivalle järjestölle. Valtaosa näistä on eläkeläisjärjestöjen pieniä 400-1000 euroon suuruisia avustuksia.

Aluehallitus päätti kokouksessaan 10.9.2024 myöntää hyvinvointialueen järjestöavustuksista osan STEA- jatkoavustusta saaville kahdeksalle järjestölle, joista yksi oli Äänekosken Ilona ry. Hanketoiminta sinällään kohdistuu myös muihin Keski-Suomen kuntiin. STEA:n avustuksiin kohdistuu merkittäviä leikkauksia sekä avustuskokonaisuuden painotuksiin liittyviä epävarmuuksia ja varsinkin vuodelle 2026 on odotettavissa suurempia, järjestöjen toimintaedellytyksiä merkittävästi heikentäviä muutoksia. Vielä vuonna 2025 Äänekosken Sydänyhdistys sai merkittävän avustuksen kymmenen järjestön yhteiseen toimitila Rinkelin vuokratuluihin sekä terveysneuvontaan, mutta avustussumma pieneni huomattavasti vuoteen 2024 verrattuna. Vuodelle 2026 avustusta potilasjärjestöjen yhteisen toimitilan vuokraan ei enää myönnetty lainkaan.

Ottaen huomioon kaupungin erityispiirteet, Keski-Suomen ja koko valtakunnan kärkeen sijoittuvat työttömyysluvut, voidaan pitää huolestuttavana työllistämisyhdistysten, kynnyksettömien kohtaamispaikkojen ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien, kuten päihde- ja mielenterveyskuntoutujien tai syrjässä ja yksin elävien väestöryhmien tukemisen ja tavoittamisen tulevaisuutta niin Äänekoskella kuin laajemminkin maakunnassa ja Suomessa.

Muuttuneessa toimintaympäristössä on tarpeen entisestään selkiyttää ja yhdenmukaistaa yleishyödyllisten, kaikille avointa hyte-työtä tekevien järjestöjen kohtelua.

Arvio toimenpiteiden vaikutuksista asukastyytyväisyyteen, veto- ja pitovoimaan

Imago- ja empatiakyselyn tulokset 2021 ja 2025

Äänekoskella valtuustokauden vaihtuessa kesällä 2025 toteutettu imagotutkimus kertoo, että Äänekoskea kohtaan koetut tunteet ovat muuttuneet neljässä vuodessa positiivisemmiksi. Palvelut, luonto ja asuminen herättävät vastaajissa tyytyväisyyttä – johtaminen ja päätöksenteko puolestaan pettymystä. Avoimessa verkkokyselyssä kartoitettiin kesän aikana sekä kaupunkilaisten että muualla asuvien tunteita Äänekoskea kohtaan.⁸

- **Asukkaiden** yleisimpiä tunteita olivat tyytyväisyys, pettymys ja ilo. Tunteiden kirjo oli laaja: positiivisista tunteista ilmaistiin myös muun muassa mielihyvää, kiinnostusta ja ylpeyttä, negatiivisista häpeää, surua ja suuttumusta. Vahvimmin ihmisen kiinnittää kotiseutuunsa rakkaus, jota ilmaisi kaupungin asukkaista noin kuusi prosenttia.
- **Muualla asuvien** joukossa tyypillisimpiä tunteita olivat kiinnostus, tyytyväisyys ja pettymys.

Uuden kyselyn tulokset erosivat edellisestä, vuoden 2021 vastaavasta kyselystä: kaupunkilaisten joukossa positiivisten tunteiden painoarvo kasvoi 65 prosenttiin, muualla asuvien keskuudessa 72 prosenttiin. Parantuneet tulokset ja kyselyn aiempaa suurempi vastaajamäärä kertovat Äänekosken positiivisesta kehityksestä ja muutoksesta kaupungin veto- ja pitovoimassa. Kyselyyn vastasi 1446 henkilöä, joista 640 asuu Äänekoskella, 806 muualla. Tutkimuksen taustamuuttujia olivat asuinpaikka, sukupuoli, ikäryhmä ja ammattiryhmä.

Positiivinen kehitys näkyy myös positiivista, sitoutuvaa ja yhteisöllistä käyttäytymistä ennakoivassa tunneindeksissä, joka nousi neljän vuoden aikana selvästi molemmissa ryhmissä. Vastajat perustelivat tunteitaan seikkaperäisesti.

⁸ Äänekoski – asukkaiden ja muualla asuvien tunteet ja sitoutuminen. Empatiatutkimus. NayaDaya Analytics Oy 29.8.2025. Data analysoitiin NayaDaya Analytics Oy:n kehittämällä metodilla ja teknologialla, joka perustuu tieteelliseen tunneteorian, Geneven yliopiston tutkimukseen sekä käyttäytymistä, sitoutumista ja yhteisöllisyyttä ennakoivaan algoritmiin.

Tutkimuksen toteutuksesta laajemmin ja tuloksia esittelevän raportin kokonaisuudessaan voi lukea Äänekosken kaupungin nettisivuilta: Äänekoski koetaan entistä positiivisemmin: ”Täällä on kaikki minulle tärkeä”. Tiedote 15.9.2025.

Kaupunkia pidetään hyvänä paikkana asua eri elämäntilanteissa. Peruspalvelut, kuten koulut, päiväkodit, terveydenhuolto ja kirjasto, saavat kiitosta. Erityisesti panostukset lapsiperheiden palveluihin ja harrastusmahdollisuuksiin näkyvät lisääntyvänä tyytyväisyytenä. Työpaikat luovat hyvinvointia, ja niitä toivotaan alueelle lisää. Aukkaat arvostavat rauhallisuutta ja turvallisuutta, muualla asuvat korostavat kasvua ja kehitystä. Samoin luonnon, vesistöjen ja teollisuuden toimiva yhdistelmä nähdään vahvuutena ja vetovoimatekijänä.

Kyselyn rohkaisevat tulokset auttavat kehittämään kaupunkia ihmisiä arvostaen. Kuitenkin myös esitetty kritiikki tulee huomioida. Negatiivisten tunteiden juurisyiden analysoinnin avulla on mahdollista nostaa näkyviin asioita, joissa on parantamisen varaa.

- Keskustan ja yleisten alueiden epäsiisteys nousi näkyviin toistuvana huolenaiheena.
- Sekä asukkaat että muualla asuvat toivovat muutosta johtamiseen ja päätöksentekoon.

Kaupungissa toteutetut uudistukset ja kehitystoimet – panostukset – koetaan ristiriitaisina. Kehitys nähtiin potentiaalina ja uusia yrityksiä arvostetaan kaupungissa. Aukkaita huolestutti kaupungin keskustan tyhjeneminen.

Tulokset vaihtelivat merkittävästi eri asuinalueilla. Paras tunneindeksin arvo saavutettiin Mämmellä, heikoin Sumiaisissa. Keskustaajama asettui melko tarkkaan näiden puoliväliin. Työelämän ulkopuolisilla arvo oli korkeampi kuin missään ammattiryhmässä, naisilla yleisesti korkeampi kuin miehillä.

Asukastyytyväisyyskyselyn tuloksia 2021-2025

Säännöllisesti toteutettavalla asukastyytyväisyyskyselyllä selvitetään asukkaiden tyytyväisyyttä Äänekosken kaupungin tuottamiin palveluihin. Alla on asukaskyselyn tuloksien vertailu kolmelta vuodelta (2023–2025). Kokonaistyytyväisyys (3.5) oli korkein vuonna 2023, ja vuosina 2025 ja 2024 kokonaistyytyväisyys säilyi samalla tasolla (3.4).

Vuonna 2023 helmikuussa oli jokaisella osa-alueella parannusta edelliseen vuonna 2021 – ennen Äänekoski Ilmiö -kaupunkistrategiaa – toteutettuun asukaskyselyyn verrattuna. Sähköiseen kyselyyn vastaajia tuli kaikista ikäryhmistä ja joka taajamasta, yhteensä lähes 500. Vuonna 2023 erityisesti kaupungin aktiivinen ja vaikuttava viestintä sai asukkailta hyvät pisteet. Aukkaiden mielestä kaupungin verkkosivut ja sosiaalinen media ovat tärkeimmät viestintäkanavat, ja niitä pidettiin onnistuneina. Verkkosivut nousivat silloin ensimmäistä kertaa asukkaiden mielestä tärkeimmäksi tiedotuskanavaksi ja somen merkitys oli kasvanut merkittävästi. Kolmanneksi tärkeimpänä pidettiin paikallislehtiä. Tuolloin uudesta Äänekosken kaupunkistrategiasta viestimisessä oli selvästi onnistuttu, sillä Äänekoski-ilmiö oli tuttu yli puolelle vastaajista.

Hyvä arki -osion väittämistä korkeimmat tyytyväisyys lukemat asukkaat ovat antaneet kattavista peruspalveluista, hyvistä ja kattavista harrastusmahdollisuuksista, jätteen lajittelumahdollisuuksista ja monipuolisista asumisen mahdollisuuksista.

Vaikka kokonaisuustyytyväisyys on pysynyt hyvällä tasolla tarkasteluvälillä, on huomattava hienoisesti heikkenevä tulos asumisen hintatason kokemuksessa, elämisen helppoudessa ja viihtyisyydessä, sekä kaupungin tarjoamien palveluiden saatavuuden helppoudessa.

Taulukko 1. Äänekoskelaisten tyytyväisyys Hyvä arki -ulottuvuuden mukaisiin palveluihin vaihteluvälillä 1-5 vuosina 2023, 2024 ja 2025 (1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä). Kaikkia kysymyksiä ei ollut mukana vielä vuoden 2023 kyselyssä.

Kysymys	2025	2024	2023
Äänekoskella on helppo elää ja asua	3.7	3.8	3.9
Asuminen on edullista	3.1	3.3	3.3
Äänekoski on viihtyisä asuinpaikka	3.4	3.4	3.7
Äänekoskella on kattavat kaupungin järjestämät peruspalvelut (kuten koulut, kirjastot)	4.0	4.0	--
Äänekoskella on toimivat joukko-liikennepalvelut	2.6	2.3	2.4
Äänekoskella on riittävät jätteiden lajittelumahdollisuudet	3.8	3.8	3.6
Äänekoskella on monipuoliset asumisen mahdollisuudet	3.6	3.6	3.6
Kaupungin tarjoamat palvelut ovat helposti saatavilla	3.3	3.3	3.6
Äänekoskella on monipuolista kulttuuritoimintaa	3.3	3.3	3.4
Äänekoskella on monipuolista tapahtumatoimintaa	3.0	3.0	3.3
Äänekoskella on hyvät ja kattavat harrastusmahdollisuudet	3.8	3.7	3.9
Äänekosken kaupungin viestintä on aktiivista	3.3	3.3	
Kokonaistyytyväisyys (ka)	3.4	3.4	3.5

Asukastyytyväisyyskyselyn vapaa palaute -kohtaan saadut vastaukset sisältävät runsaasti palautetta ja ideoita Äänekosken kehittämiseksi eri näkökulmista. Samalla ne antavat lisätietoa siitä, mitä Hyvä arki väittämiin liittyvien tyytyväisyyslukujen taustalla on.

Kommenttikenttään annetut ideat ja kehittämisaloitteet käsittelevät vastaukset on luokiteltu seuraavasti:

- **Infrastruktuurin parantaminen:** Monet asukkaat toivovat parannuksia teiden kuntoon, kunnossapitoon ja valaistukseen. Erityisesti katujen reiät, talviaurauksen laatu ja katuvalojen riittämättömyys ovat huolenaiheita.
- **Kaupungin viihtyisyys:** Kaupungin keskeisten alueiden, kuten keskustan, puistojen ja viheralueiden, siisteyttä ja viihtyisyyttä tulisi parantaa. Esimerkiksi kukkaistutuksia, opasteita ja penkkejä kaivataan lisää.
- **Palveluiden saatavuus:** Palveluiden, kuten joukkoliikenteen, terveyspalveluiden ja kiertospisteiden, saatavuutta ja toimivuutta tulisi kehittää eri alueilla, kuten Suolahdessa ja Konginkankaalla.
- **Asumisen kustannukset:** Asumisen kustannusten nousu, kuten vuokrien, energiamaksujen ja hulevesimaksujen, koetaan ongelmaksi. Asukkaat toivovat kohtuuhintaisia asunusratkaisuja ja vanhojen asuntojen remontointia.
- **Nuorisotoiminta ja harrastusmahdollisuudet:** Nuorille ja lapsille toivotaan lisää aktiviteetteja, harrastusmahdollisuuksia ja kokoontumispaikkoja. Esimerkiksi nuorisotiloja ja liikuntapaikkoja kaivataan.
- **Ympäristön viihtyisyys ja turvallisuus:** Asukkaat toivovat ympäristön siisteyden parantamista, kuten roskien ja töhryjen siivoamista sekä viheralueiden kunnossapitoa. Tämä parantaisi kaupungin yleisilmettä ja turvallisuutta.
- **Kaupungin johdon toiminta:** Kaupungin johdon toimintaan ja päätöksentekoon kohdistuu kritiikkiä. Asukkaat toivovat avoimempaa, läpinäkyvämpää ja asukaslähtöisempää hallintoa.
- **Kulttuuri- ja tapahtumatarjonta:** Kulttuuri- ja tapahtumatarjontaa toivotaan lisää, kuten musiikkitapahtumia, festivaaleja ja perhetapahtumia. Tämä elävöittäisi kaupungin ilmapiiriä ja tarjoaisi asukkaille enemmän tekemistä.
- **Vanhustenhoito:** Vanhustenhoidon parantaminen on monien asukkaiden huolenaihe. Hoitajien määrän lisääminen ja palveluiden saatavuuden parantaminen koetaan tärkeäksi.
- **Asukkaiden osallistuminen ja yhteisöllisyys:** Asukkaat toivovat enemmän mahdollisuuksia osallistua kaupungin kehittämiseen ja yhteisöllisyyden vahvistamiseen. Esimerkiksi avoimet kohtaamispaikat ja yhteiset tapahtumat ovat toivottuja.

Huomattakoon, että sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyvät väittämät on seurantajaksolla jätetty kyselystä pois, koska palvelut ovat siirtyneet vuoden alusta hyvinvointialueiden vastuulle, mutta avovastauksissa aihepiiriä siitä huolimatta käsiteltiin. Tästä huolimatta aihepiiriä, esimerkiksi vanhustenhoitoa avovastauksissa käsiteltiin, eikä ihme, ovathan sote-palvelut, niiden saatavuus ja saavutettavuus läheltä monien asukkaiden hyvän arjen kannalta kriittisen tärkeitä.

Palautepalvelu asukkaille

Äänekosken kaupungin palautepalvelussa asukkaat ovat vuodesta 2018 asti voineet antaa palautetta ja kehittämis ehdotuksia palveluista tai ilmoittaa tekemistään havainnoista. Lisäksi käyttäjät voivat selata aiempia kaupungille esitettyjä kysymyksiä ja vastauksia Hae ja selaa -toiminnoilla.

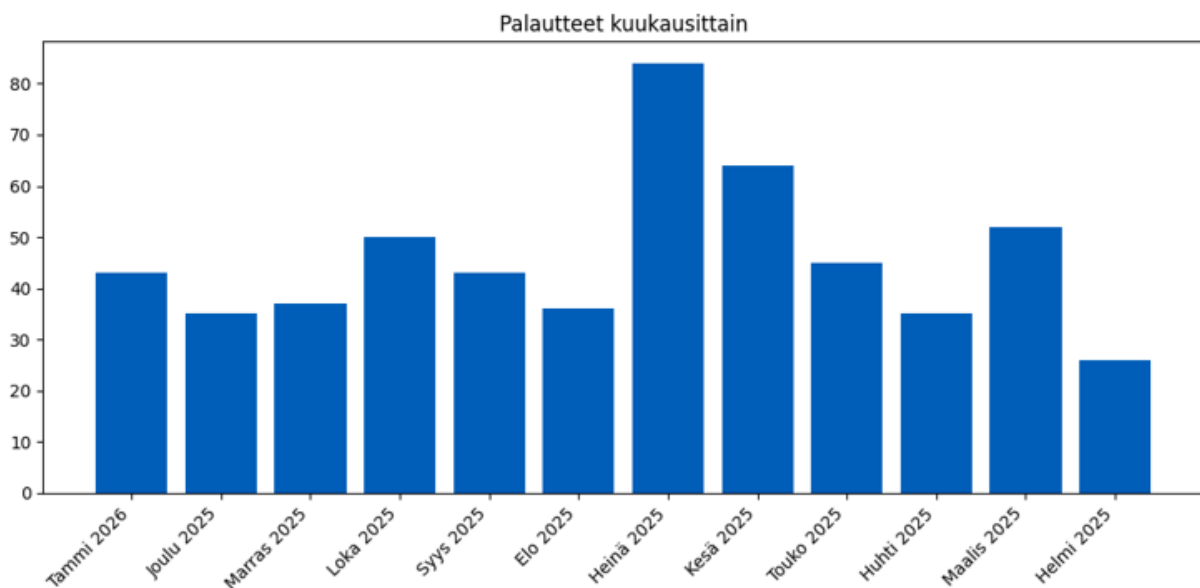
Palautteen kohdentamiseksi on muodostettu seuraava luokittelu:

- Asuminen ja ympäristö
- Työ ja yrittäminen
- Lasten ja perheiden palvelut
- Kotouttaminen
- Varhaiskasvatus ja opetus
- Nuorten palvelut
- Kulttuuri, kirjasto, liikunta, matkailu
- Päätöksenteko, hallinto ja yleinen

Vuoden seurantajaksolla asukkaiden kohdentaman palautteen aihepiirien kolmen kärki oli seuraava. Näihin kohdentuvat palauteviestit sisälsivät pääosin niin sanotusti ”risuja” ja korjaamishdotuksia.

Selvästi suurin aihepiiri olivat kadut ja kevyenliikenteen väylät, ja niiden kunnossapitoon liittyvät seikat. Toinen merkittävä, erityisesti syksyn ja talven aikana palautetta kerännyt asia on ulkovaistus. Puistojen ja viheralueiden kunto korostui palautteissa kesäkaudella.

Muutoinkin palautteet käsittelivät pääosin paikkojen, tilojen ja ympäristön kunnossapitoon ja hoitamiseen, turvallisuuteen, siisteyteen, viihtyisyyteen ja esteettömyyteen liittyviä toiminta- ja parannusehdotuksia.

Kuva. Äänekosken kaupungin palautepalveluun tulleiden palauteviestien määrät kuukausittain 2/2025 – tammikuu 2026. Eri toimialat saivat seurantajaksolla vastattavaksi yhteensä 611 viestiä. Eniten palautteita jätettiin kesä- ja heinäkuussa.

Hyvinvointityö vahvistaa asukkaiden omaehtoista toimintaa ja elinvoimaa

Äänekosken voimassa oleva *Hyvinvoinnin edistämisen ohjelma* (2023–2028) on laadittu kunnianhimoisesti. Laatimisen taustalla on ollut kaupunkistrategiaan liittyvä toive siitä, että ohjelma tekisi kaupunkia näkyväksi asukkaiden ”hyvän elämän alustana”, joka paitsi edistää asukkaiden hyvinvointia, myös mahdollistaa kaupunkilaisten omannäköistä aktiivisuutta ja valintoja yhteiseksi hyväksi. Hyvän elämän alusta tarkoittaa konkreettisesti eri toimialojen laadukkaita ja saavutettavia peruspalveluita, avointa hallintoa ja sujuvaa päätöksentekoa, asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia, toimivaa kaupunkirakennetta sekä elinympäristöjen turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Taustalta piirtyy myös visio kaupunkiorganisaation tuottamien palveluiden asiakaslähtöisyyden vahvistamisesta. Tämä on vaihtoehtoinen tulkinta asukastytyvyyden vahvistamisesta (vrt. seuraava kappale). *Tavoitteena on, että meillä asuu Suomen tyytyväisimmät ihmiset* (Äänekosken kaupunkistrategia 2028, hyväksytty 14.3.2022).

Yllä mainitut tavoitteet ovat olleet suuria, ja ohjelman laatimisen jälkeen kunnan tehtäväkenttä ja sen toimintaa ohjaavat puitteet, kuten lainsäädäntö ovat uudistuneet monin tavoin viime vuosina. Äänekoskella on jo tehty paljon hyvää ja oikeansuuntaista työtä näihin tavoitteisiin liittyen. Alustaa on rakennettu panostamalla kouluihin, päiväkoteihin ja harrastamisen tiloihin. Terveelliset ja turvalliset tilat ovat hyvä pohja vaikuttavalle työlle, mutta merkittävimmät asukkaiden hyvinvointiin vaikuttavat teot tehdään ennen muuta asukkaiden arjessa, kaupungin henkilöstön ja asiakkaiden välisissä kohtaamisissa ja vuorovaikutuksessa sekä toimien samaan suuntaan yhdessä asukkaiden ja muiden kuntayhteisöön kuuluvien kumppaneiden kanssa.

Yhteinen ymmärrys, tilannekuva ja tavoitteet ovat välttämättömiä, mikäli haluamme ratkoa esimerkiksi tulosindikaattoreihinkin kytkeytyviä Äänekosken erityispiirteiksi pitkään määrittyneitä kasvavaa eriarvoisuutta, ylisukupolvisen huono-osaisuuden ja koulupudokkuuden kaltaisia ilmiöitä. Toimenpidetasolla on olemassa lupaavia vasta hiljattain käynnistyneitä avauksia kuten nuorten pajatoiminta Wahlmanin talolla, tehostettu opinto-ohjaus koulupudokkuuden kamppitamiseen, tutkintoon valmistava (TUVA) yhteistyö perusopetuksen, lukion ja nuorten pajan kesken sekä pajatoiminnan opinnollistaminen.

Ilmiöpuhe voi innostaa asukasosallisuuteen ja yhteisöllisyyteen

Hyvinvoinnin edistämiseen liittyvät ilmiöt voivat olla sekä myönteisiä että kielteisiä, ja niitä voidaan pyrkiä joko vahvistamaan tai hillitsemään. Hyvinvointitiedon tuottamisessa on yhtä tärkeää nostaa esille sekä huolenaiheita että tehdä näkyväksi hyvää, joka vahvistaa toivottua

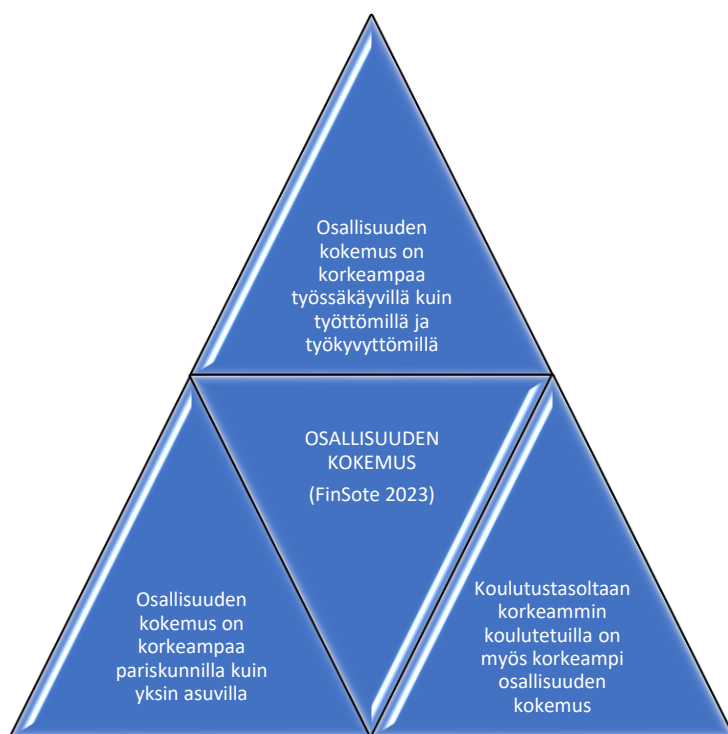
myönteistä kehitystä, esimerkiksi antamalla voimaa yhteistyöhön ja yhdessä tekemiseen, yhteisestä hyvästä huolehtimiseen.

Ilmiötekojen avulla voi muodostua esimerkiksi jonkin asukasryhmän näkökulmasta kokemusta porukkaan kuulumisesta, merkityksellisyydestä ja hyödyksi olemisesta. Kuntalaisista onkin hyvä pyrkiä tunnistamaan erilaisia kohderyhmiä ja tarvittaessa priorisoimaan eri ryhmiä toimenpiteiden kohteeksi, jotta palvelujärjestelmään ja hyvinvoinnin edistämisen toimenpiteisiin saadaan parempaa yhdenvertaisuutta ja vaikuttavuutta. Kuten kaikessa palvelutoiminnassa, myös asukasosallisuutta lisäävien toimenpiteiden ja asiakaslähtöisten hyvinvointipalveluiden kehittämisessä tarvitaan monimenetelmäistä työkalupakkia.

Esimerkkejä hyvän arjen kannattelusta sekä asiakaslähtöisestä, ennaltaehkäisevästä ja hyvinvointieroja lievittävästä ilmiömäisestä yhteiskehittämisestä jo löytyy, kuten esimerkiksi Äänekosken ruokapalveluiden kehittäminen koulujen ja päiväkotien kanssa. Toiminnan lähtöajatuksena on, että kaikki aikuiset lasten ja nuorten ympärillä osallistuvat ruokakulttuurin kehittämiseen ja arvostamiseen. Keskeiset edistysaskeleet Äänekoskella hyvän ravitsemuksen edistämiseksi vuonna 2024 olivat kaikille kouluille myönnetyt Kouluruokadiplomit.⁹ Edellä esitelty Kouluterveyskyselyn tulokset osoittivat, että kouluruoka maistuu koululaisille ja opiskelijoille hyvin ja sitä on riittävästi. Siitä on hyvä jatkaa.

Ruokapalveluhenkilökunnan ja koululaisten arkisista kohtaamisista sai esimerkiksi alkunsa ajatus, että maanantain ja perjantain ruokalistat rakennetaan niin, että lapset voivat ”tankata” itsensä kylläisiksi maistuvaa ja ravitsevaa ruokaa. Ruokapalvelun työntekijät ovat kouluilla tehneet havaintoja, että maanantaisin ruokaa kuluu todella paljon muihin päiviin verrattuna. Ruokapalveluhenkilökunta on saattanut kuulla lasten toteavan, että viikonloppuna ei oikeasta aterhasta välttämättä ole takeita. Ruokapalvelut suunnittelevat ruokalistaa tämän kokemustiedon pohjalta. Hyvä osoitus myös siitä, että kaupungin työntekijät voivat omassa työssään olla ratkaisukeskeisten ilmiötekojen ”arjen sankareita”.

⁹ Lähteet: <https://maistuvakoulu.fi/ideat/makuraati/> ja <https://www.kouluruokadiplomi.fi/>

Henkilökunta ohjaa opetushenkilöstön kanssa koululaisia annostelevaan lounaansa lautasmallin mukaan, jolloin puolet lautasesta täytetään kasviksilla, neljäsosa perunalla, riisillä tai pastalla ja neljäsosa pääruoalla. Kaikki koululaiset annostelevat ruokansa itse, joten ravitsemuksellisten tavoitteiden toteutuminen riippuu paljolti siitä, mitä koululainen lautaselleen valitsee.

Koulujen tähderuoka jaetaan sitä tarvitseville äänekoskelaisille. Suolahden Työttömät ry hakee tähderuokan jakoon arkisin Suolahden yhtenäiskoululta. Kuntouttavan työtoiminnan väki hakee Koulunmäen yhtenäiskoulun tähderuokan maanantaista torstaisin. Ääneseudun Ilona ry hakee tähderuokan Äänekosken lukiolta. Uusin kumppani vuonna 2024 oli vapaaseurakunta. Yhteistyökumppaneiden kanssa kaupungilla on kirjalliset sopimukset.

Päivittäistä palautetta kouluruuasta voi antaa ruokailutiloihin sijoitetuilla QR-koodilomakkeilla tai palautelaatikkoon. Nuorisopalveluiden toteuttamien kyselyiden kautta saatujen toiveiden perusteella on toteutettu toiveruokaviikkoja. Keväällä käynnistyy koululaisten osallisuutta edelleen monipuolistava Makuraati -työryhmä kaupungin suurimmalla yhtenäiskoululla Koulunmäellä. Makuraadin tavoitteena on vuoropuhelun kehittäminen oppilaiden, henkilökunnan ja ruokapalvelun välillä. Makuraati tulee kokoontumaan 1-2 kertaa vuodessa. Siihen kuuluu edustajia oppilaista, henkilökunnasta ja ruokapalvelun toimijoista.

Toinen hyvä esimerkki lupaavasta asukkaiden hyvinvointia pitkällä tähtäimellä edistävästä yhteiskehittämisestä on *Äänekosken kävelyn ja pyöräliikenteen edistämishjelma 2025-2035*, joka valmistui vuonna 2024. Ohjelman lähtökohtina ovat olleet kaupungin strategia sekä muut kaupunkia koskevat linjaukset, kävelyn ja pyöräilyn nykytilanne Äänekoskella sekä asukkaiden ja eri toimijoiden näkemykset ja toiveet liittyen kävelyn ja pyöräliikenteen edistämiseen. Ohjelman yhteydessä toteutettiin kaikille avoin kysely, johon saatiin 86 vastausta. Vastaajien yleisimmin

mainitsevat syyt pyöräilyyn ja kävelyyn olivat positiiviset vaikutukset kuntoon ja hyvinvointiin. Sen sijaan reittien huono kunto ja kunnossapito koettiin yleisimmiksi esteiksi pyöräillä. Kävelyn esteistä yleisimmin mainittu oli tavaroiden kuljettamisen hankaluus. Myös päättäjille suunnatusta kyselystä saatiin lisätukea edistämistyöhön. 65 prosenttia vastaajista katsoi, että kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen tulisi varata erillinen määräraha. Kyselyiden tuloksia hyödynnettiin ohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden suunnittelussa.

Hyvinvointisuunnitelma tuleville vuosille – johtopäätökset ja tavoitteet

Äänekoskella on 2021-2025 rakennettu kaupunkistrategian mukaisesti ”hyvän elämän alustaa”. Se näkyy myönteisenä kehityksenä ja asukastyytyväisyytenä. Samalla on vakiinnutettu onnistuneesti hyte-työtä tukevia rakenteita, mikä puolestaan näkyy HYTE-kertoimen hitaassa mutta varmassa positiivisessa kehityksessä.

Äänekosken kaupungilla on voimassa oleva kaupunkistrategia, Äänekoski ilmiö, vuosille 2022-2028. Uuden valtuustokauden alussa kaupunkistrategiaan on tehty välitarkastelu, joka käynnistyi uudelle valtuustolle järjestetyllä kyselyllä elinvoiman ja hyvinvoinnin osa-alueista. Tämän jälkeen järjestettiin valtuuston strategiapäivä (9.9.2025), joka sisälsi mm. muuttuvan toimintaympäristön tarkastelua ja olemassa olevan strategian muutostarpeiden määrittelyä. Ilmiön kolme osa-aluetta ovat (1) hyvä elämä, (2) kestävä ympäristö ja (3) vaikuttavat elinkeinot sekä niiden tavoitteet pysyvät ennallaan, mutta kunkin osa-alueen painopisteisiin tehtiin muutoksia, joita alkaneella valtuustokaudella halutaan erityisesti painottaa. Tätä asiakirjaa laadittaessa ollaan tilanteessa, jossa kaupunginhallitus on hyväksynyt päivitetyn kaupunkistrategian (KH 15.12.2025 § 358) ja esittää, että valtuusto hyväksyy Äänekosken kaupungin strategia-asiakirjan vuosille 2022-2028 ehdotuksen mukaisesti.

Uudelle kaupunginvaltuustolle kesällä 2025 suunnatun kyselyn tulokset on huomioitu todeten, että valtuutetut hyvinvoinnin edistämässä halutaan pitää painopisteenä erityisesti lapsiperheet ja nuoret, kuitenkin unohtamatta ikääntyneitä.

Strategialuonnoksessa Hyvä elämä -ulottuvuuden painopisteiksi on tunnistettu seuraavat:

Osa-alue

Päätavoite

Painopisteet

HYVÄ
ELÄMÄ

Tavoitteena on, että meillä asuu Suomen tyytyväisimmät ihmiset.

Meillä jokainen ihminen ottaa vastuun paremmasta huomisesta omien kykyjensä mukaisesti. Me toimimme alustana asukkaidemme hyvälle ja omannäköiselle elämälle sekä elinikäiselle kehittämiselle huomioiden erityisesti lapset ja nuoret.

Kehitämme terveellistä, turvallista ja viihtyisää elinympäristöä – elävää keskustaa ja aktiivisia kyliä.

Vahvistamme monipuolista harrastus-, kulttuuri- ja tapahtumatoimintaa.

Mahdollistamme elinikäisen kehittymisen ja rakennamme osallisuutta, jotta jokainen on osa jotakin yhteisöä.

Mielenhyvinvoinnin edistäminen, lasten ja nuorten tukeminen sekä varautuminen arjen haasteisiin ovat toimintamme ytimessä.

Strategia-asiakirjan sisältöä konkretisoidaan ja täsmennetään erillisinä asiakirjoina laadittavissa strategian toimeenpano-ohjelmissa. Kaikki kaupunkistrategian toimeenpano-ohjelmat korostavat käyttäjien osallistamista ja yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Hyvinvointityön painopisteiden lähtökohtana ovat päivittyvän kaupunkistrategian poikkihallinnollinen toimeenpano.

Toimintaympäristön luomat haasteet tavoitteisiin pyrittäessä ovat isoja.

Erytisesti monet lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja kansansairauksien kehittymisen riskejä kasvattavat indikaattorit ovat seurattavat tilastot ovat seurantajaksolla 2021-2025 kehittyneet huonompaan suuntaan, vaikka myönteisiä esimerkkejä on. Negatiivinen kehitys noudattelee pääosin valtakunnallista trendiä ja yhdistää Keski-Suomen kuntia. Kuitenkin ylisukupolvisen huono-osaisuuden ja polarisaation muovaamat erityispiirteet väestön hyvinvoinnissa ovat edelleen olemassa Äänekoskella. Lisäksi asukasluku ja väestöennuste ovat pysyvästi laskusuunnassa. Suuri osa Äänekosken asukkaista on iäkkäitä.

Parhaillaan päivitetään opetus- ja kasvatustoimen toimeenpano-ohjelmaa ja kevään 2026 aikana konkretisoidaan sen kärkiä toimenpiteiksi, joilla haetaan vastauksia kasvaviin hyvinvointieroihin, sitkeään ylisukupolvisen huono-osaisuuteen, nuorten jaksamisen sekä mielen hyvinvoinnin ja tulevaisuudenuskon romahtamiseen, jotka ovat vanhojen ja uusien kansantautien taustalla.

Mahdollisuutena ja voimavarana on, että Äänekosken seniorikuntalaiset itse ovat, ja haluavat jatkossakin olla, mukana edistämässä asukasosallisuutta ja elinympäristönsä ikäystävällisyyttä omalla aktiivisella toiminnallaan. Onkin tärkeää, että myös seniorikuntalaisista viestitään voimavarana ja aktiivisina elinvoiman tekijöinä – ja heidän hyvinvointiaan ylläpitävää omaehtoista toimintaa ja ennaltaehkäisevää työtä tuetaan. Samalla tavoin myös nuoret ja työikäiset eläkeläiset, pitkäaikaistyöttömät, erilaiset vammaryhmät ja pitkäaikaissairaat, kotoutujat ja muut

vähemmistöt ovat asukasryhmiä, joiden potentiaali merkitykselliseen toimintaan, yhteisen hyvän tekemiseen ja yhteisöllisyyden lisäämiseen Äänekoskella tulee tunnistaa ja tunnustaa.

Monikriisisessä, ikääntyvässä yhteiskunnassa monet nuoret kärsivät epävarmuudesta, jaksamisen ongelmista ja kokevat pärjäämisen paineita. Ikä- ja kohderyhmärajat ylittävä yhdessä tekeminen voi yhtenä keinona toimia yhteisöissä muutosjoustavuuden lisääjänä. Tämä edellyttää molemmilta osapuolilta aitoa halua avoimeen ja arvostavaan kohtaamiseen. Kaupungin tuottamissa palveluissa ja yhdyspintatyössä voidaan panostaa enenevästi sukupolvien rajat ylittävään yhdessä tekemiseen ja vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksien avaamiseen omissa peruspalveluissa. Esimerkiksi perhekeskuksessa kokoontuvat mummomuskarit ja kouluilla toteutetaan lukumummo- ja vaaritoimintaa. Äänekosken seurakunta kouluttaa jatkossa vapaaehtoisia koulunuorisotyön tueksi. Yhteiset ruokailut ja laatikkoviljely yhteisöpuutarhalla vahvistavat yhteisöllisyyttä.

Ikäihmisten tarpeita edistävät palvelut näyttäytyvät uusille valtuuteille tehdyn kyselyn avovastauksissa kesällä 2025 esimerkiksi seuraavasti: esteettömiä ja ikäystävällisiä palveluita ja ympäristöjä; kohtaamispaikkoja ja liikuntamahdollisuuksia, ennaltaehkäisevää palveluohjausta ja tukea kotona asumiseen sekä yhteistyötä järjestöjen kanssa. Näitä voidaan edistää yhteisövaikuttavuuden avulla, johon Äänekosken kaupunki vahvasti sitoutuu.

Väestön hyvinvointiin ja kansantauteihin liittyviä riskitekijöitä ennaltaehkäistään vaikuttavasti koko väestön läpileikkaavissa palveluissa. Äänekoskella saavuttavissa ja laadukkaissa peruspalveluissa, kuten varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, toisella asteella, kirjastoissa tai uimahalleissa kohdataan lapset, nuoret, perheet ja seniorit joka päivä. Ne ovat otollisia paikkoja vanhemmuuden, osallisuuden ja porukkaan kuulumisen kokemusten tukemiseen. Peruspalveluita ja lakisääteisiä toimintoja voidaan vahvistaa, kehittää ja tehdä entistä saavutettavammiksi kutsamalla työhön mukaan muut paikalliset ja alueelliset toimijat.

Perusopetuslakiin tulee 1.8.2026 muutos, jossa opetuksen tavoitteisiin lisätään esi- ja perusopetuksen osalta liikunnallisen elämäntavan edistäminen. Lukuvuoden 2025-2026 alussa voidaan tulla mobiililaitteiden kielto osana perusopetuslain turvallisen oppimisympäristön vaatetta. Jo tällä hetkellä opetus- ja kasvatustalvet kehittävät toimintaansa paitsi lainsäädäntöuudistusten myös kouluterveyskyselyssä ja muussa hyte-työssä ilmi tulneiden tietojen johtamana. Liikunnallisen elämäntavan edistäminen ja mobiililaitteiden käytön säännöstely esiopetuksen ja koulujen arjessa vaatii ensinnä henkilöstön tietoisuuden lisäämistä, yhteistä keskustelua ja koulutusta. Äänekoskella on mahdollista kehittää tätä toimintaa arjen työnä yksiköissä ja hankkeiden kautta. Tavoitteenamme on lisätä oppi- ja välituntien aikaista liikkumista ja monipuolistaa oppimisympäristöjä.

Pitkäjänteisesti hyvinvointia ja osallisuutta edistävää, ennaltaehkäisevää työtä perheiden, lasten ja nuorten elintapojen parantamiseksi kehitetään yhdessä toimialojen ja yhteistyötahojen kesken. Kannustetaan omaehtoiseen liikuntaan ja tarjotaan monipuoliset puitteet liikunnallisen elämäntavan tueksi. Tuotetaan monipuolisesti liikunta- ja kulttuuripalveluja eri käyttäjäryhmät huomioiden. Ohjataan valintoja esimerkiksi hinnoittelulla, kuten uimahallien sarja- ja kausiliput, seniorikortti ja juniorikortti.

Kulttuuri- ja liikuntaohjelman tärkeimmät toimenpiteet on koottu neljän kärkitavoitteen alle. Näistä jokaisessa on eriteltynä toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi. Kärkitavoitteet ovat

1. Kulttuuri- ja liikuntatoimi terveellisten, turvallisten ja viihtyisän elinympäristön, elävän keskustan ja aktiivisten kylien kehittäjänä
2. Kulttuuri ja liikuntatoimi monipuolisten harrastus- kulttuuri- ja tapahtumatoiminnan vahvistajana
3. Kulttuuri- ja liikuntatoimi elinikäisen kehittymisen, osallisuuden ja yhteisöllisyyden rakentajana
4. Kulttuuri- ja liikuntatoimi kulttuuri- ja liikuntatilojen ja alueiden kehittäjänä

Merkittävä osa haasteista niistä tulee kuntayhteisön ulkopuolelta, mutta ne haasteet ovat yhteisiä. Haastavina aikoina ja vaikeasta taloudellisesta tilanteesta huolimatta Keski-Suomessa on löydetty yhteiset tavoitteet ja yhteisiä suuntaviivoja tulevaisuuden toimenpiteille.

Keski-Suomen strategia tarjoaa yhteisen tiekartan kunnissa tehtävälle hyvinvoinnin edistämiseksi sekä vahvistaa yhdessä tekemisen henkeä yhdeksi kasvun kärjeksi nimetyn ”Hyvä vointi” -ulottuvuuden avulla:

”Pidämme erityistä huolta nuoristamme. Nuoret ovat tulevaisuuden voima. Meidän on vahvistettava nuortemme tulevaisuususkkoa, tarjottava merkityksellistä tekemistä ja varmistettava, että Keski-Suomi näyttäytyy paikkana, jossa kannattaa luoda omaa elämänpolkuaan. Tämä vaatii kaikkien keskisuomalaisten yhteistyötä.

1. **Turvaamme nuorille mielekkään elämän kaikkialla Keski-Suomessa.** Vähennämme NEET-nuorten¹⁰ määrää luomalla edellytyksiä kiinnittyä yhteiskuntaan merkityksellisen tekemisen kautta. Takaamme jokaiselle nuorelle vähintään yhden harrastuksen ja toisen asteen tutkinnon. *Tavoitteen edistämisestä vastaavat kunnat, koulutusorganisaatiot, Keski-Suomen hyvinvointialue ja elinkeinoelämä.*
2. **Teemme Keski-Suomesta paikan, jonne nuoret haluavat jäädä.** Tarjoamme nuorille työtä, palveluja ja monipuolisia vapaa-ajan mahdollisuuksia. Varmistamme, että jokainen opiskelija saa halutessaan täältä kesätyö- ja harjoittelupaikan. *Tavoitteen edistämisestä vastaavat elinkeinoelämän ja julkisen sektorin toimijat.*
3. **Varmistamme, että jokaisella lapsella ja nuorella on vähintään yksi kuunteleva aikuinen.** Korostamme perheiden merkitystä lasten ja nuorten hyvinvoinnin perustana ja panostamme arjen kohtaamisiin niin koulussa kuin vapaa-ajalla. *Tavoitteen edistämisestä vastaavat julkisen ja kolmannen sektorin toimijat.*

¹⁰ NEET (Not in Employment, Education or Training) -lyhenteellä kuvataan työelämän ja opiskelun ulkopuolella olevaa väestöryhmää.

Äänekosken kaupungin hyvinvointisuunnitelmaa päivitettäessä tulee huomioida tarkkaan Keski-Suomen alueellisen hyvinvointisuunnitelman painopisteet ja hyödyntää yhteisistä tavoitteista ja samansuuntaisista toimenpiteistä seuraavaa vaikuttavuuden lisääntymistä. Yhteisövaikuttavuuden edistäminen edellyttää kunnilta pitkäjänteistä panostusta ja avoimuutta paikallisiin ja alueellisiin tavoitteellisiin kumppanuuksiin järjestöjen, omaehtoisen kansalaistoiminnan ja seurakuntayhteisöjen kanssa. Kaupunkiorganisaation tulee olla toimijoita kokoava, neutraali alusta, jonka henkilöstö koordinoi ja vahvistaa muiden mahdollisuuksia liittyä yhteiseen työhön asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi.

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut	Työikäisten palvelut	Ikääntyneiden palvelut	Vammaispalvelut	Terveystieteiden palvelut
				
Arjen turvallisuuden edistäminen				
Tavoite: Lapsiperheiden varhainen arjen tuki vahvistuu Tausta: perheiden arjen hyvinvoinnin haasteet, vanhemmuuden haasteet, kuormittavat elämäntilanteet.	Tavoite: Työikäisten tukitoimet ja palvelujen välinen yhteistyö vahvistuu työllistymisen edellytysten parantamiseksi Tausta: Haasteet työllistymisessä, työttömyyden uhka, muutuva työympäristö, taloudelliset haasteet	Tavoite: Iäkääntyneiden toimintakyky vahvistuu, kaatumistapaturmat ja lonkkamurtumat vähenevät. Asumisen turvallisuus vahvistuu. Tausta: asumisturvallisuus, kaltoinkohtelu, kaatumiset	Tavoite: Vammaisten arjen turvallisuus lisääntyy Tausta: Kaltoinkohtelun riski, arjen liikkumisen hankaluudet, turvallisuus arjessa, palvelujen tuki	Tavoite: Asukkaiden arjen tukiverkko vahvistuu ja ennaltaehkäiset vammautumiset ja kuolemat vältetään Tausta: Vammat ja myrkytykset, alkoholin riskikäyttö, palvelujen saatavuus ja saavutettavuus, väkivalta
Mielen hyvinvoinnin edistäminen				
Tavoite: Nuorten elämäntilanteiden ja osallisuus vahvistuu ja syrjäytymisriski vähenee Tausta: Nuorten syrjäytymisen uhka, päihteet, väkivalta ja kiusaaminen	Tavoite: Työikäisten sosiaalinen hyvinvointi lisääntyy Tausta: työarjen kuormittavuus, palautuminen ja arjen kuormittavuus, sosiaaliset suhteet/yksinäisyyden kokemus, päihteet ja riippuvuusongelmat	Tavoite: Ikääntyneiden osallisuus ja kokemus yhteisöllisyydestä vahvistuu Tausta: yhteisöllisyyden ja osattomuuden haasteet, yksinäisyys	Tavoite: Vammaisten yhdenvertaisuuden ja itsemääräämisen kokemus lisääntyy Tausta: Koettu yhdenvertaisuus, osallisuuden haasteet	Tavoite: Asukkaiden päihteiden riski- ja haitallinen käyttö vähenee Tausta: Päihteet ja riippuvuudet, sosiaalisen hyvinvoinnin haasteet, arjen haasteet
Liikunnallisen elämäntavan edistäminen				
Tavoite: Lasten ja nuorten ylipaino vähenee ja perheiden terveelliset elämäntavat vahvistuvat Tausta: perheiden elämäntavat, arjen liikkuminen ja harrastukset	Tavoite: Työikäisten terveystottumukset ja työkyky lisääntyvät Tausta: Fyysisen jaksamisen haasteet, ylipaino, liikkumattomuus	Tavoite: Ikääntyneiden mahdollisuudet huolehtia omasta hyvinvoinnista ja terveydestä kohenee monialaisen yhteistyön ja tuen myötä. Tausta: Liikunta- ja toimintakyvyn haasteet, ravitsemus, alkoholi ja lääkkeet.	Tavoite: Vammaisten itsenäisyys omassa arjessa paranee / säilyy Tausta: arjen toimintakyvyn tuki	Tavoite: Asukkaiden kyky ja taito huolehtia omasta hyvinvoinnista ja terveydestä kohenee Tausta: Liikkumattomuus, elämäntavat, arjen haasteet

Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteitä konkretisoidaan ja täsmennetään maaliskuun 2026 aikana eri toimialojen toimeenpano-ohjelmissa. Äänekosken kaupungille on laadittu eri toimialojen näkökulmia yhdistävä *Hyvinvoinnin edistämisen ohjelma 2023-2028*. Alueellisen hyvinvointisuunnitelman painopisteet ja tavoitteet limittyvät ja yhdistyvät ohjelmassa kuvattuihin tavoitteisiin.

Painopiste 1: KUNTALAISEN HYVÄ ARKI

Painopiste 2: KUNTALAISTEN OSALLISUUS JA YHTEISÖÖN KUULUMINEN

Painopiste 3: YHTEISÖLLISYYDEN VAHVISTAMINEN

LIITTEET

LIITE 1. Hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisällön mukaiset indikaattorit 2021-2025, Äänekosken kaupungin tulokset

	2021	2022	2023	2024	2025	
Väestötilasto						
0 - 17-vuotiaat, % väestöstä	18,6	18,4	18,0	17,7	18,6	
18 - 64-vuotiaat, % väestöstä ind. 206	52,8	52,3	52,4	51,9	52,8	
65 vuotta täyttäneet, % väestöstä ind. 1068	28,6	29,2	29,6	30,4	28,6	
Väestöennuste vuoden 2040 väkiluvusta, % väestöstä ikäryhmittäin:						
0-17 v				13,6		
18-64 v				51,0		
65+ v				35,4		
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä	2,4	2,0	2,3	2,2	2,4	
Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä, ind. 5387	25,1	23,7	29,5	26,6		
Työkyvyttömyysindeksi, ikävakioitu[id:5663] ei ole tietoja vuodelta/vuosilta 2024, 2025		134,6	138,2	ei tietoja		
Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15-64-vuotiaista, ind. 3071	7,5	6,0	5,5	6,3		
Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä asuntoväestöstä, ind. 237	45,4	44,5	44,8	44,3		
Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä, ind 3262	5,1	5,2	5,1	4,9		
Terveyttä edistäviä elintapoja -summaindikaattori, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2021-), ind. 8	28		27		27	
Terveyttä edistäviä elintapoja -summaindikaattori, % 8. ja 9. luokan oppilaista, ind. 9	9		13		13	
Ylipainon (ml. lihavuus) yleisyys (%) 13 - 16-vuotiailla, ind. 3235	24,7	25,9	26,1			

Ylipainon (ml. lihavuus) yleisyys (%) 2 - 16-vuotiailla, ind. 3693	26,4	25,4	26,2			
	2021	2022	2023	2024	2025	
Ylipainon (ml. lihavuus) yleisyys (%) 2 - 6-vuotiailla, ind. 3231	26,0	21,9	24,1			
Ylipainon (ml. lihavuus) yleisyys (%) 7 - 12-vuotiailla, ind. 3233	28,1	27,2	27,7			
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-), ind. 4822	45		43		38	
Niukasti hedelmiä, marjoja ja kasviksia syövät nuoret, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)info ind. 4725			95			
Niukasti hedelmiä, marjoja ja kasviksia syövät nuoret, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)info ind. 4726			86			
Nukkuu arkisin alle 8 tuntia, % 8. ja 9. luokan oppilaista, ind. 3725	37		33		45	
Nukkuu arkisin alle 8 tuntia, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, ind. 3727	45		38		32	
Nukkuu arkisin alle 8 tuntia, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, ind. 3726	46		43		51	
Käyttänyt tupakkaa, sähkötupakkaa, nuuskaa tai nikotiinipusseja vähintään kerran, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-), ind. 4823	2		4		6	
Käyttää päivittäin tupakkaa, sähkötupakkaa, nuuskaa tai nikotiinipusseja, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-), ind. 4730	10		15		14	
Käyttää päivittäin tupakkaa, sähkötupakkaa, nuuskaa tai nikotiinipusseja, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-) ind. 4731	41		33		30	
Käyttää päivittäin tupakkaa, sähkötupakkaa, nuuskaa tai nikotiinipusseja, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-) ind. 4732	9		10		9	

	2021	2022	2023	2024	2025	
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8. ja 9. luokan oppilaista, ind. 289	8		10		6	
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, ind. 3935	24		23		13	
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, ind. 3920	13		11		8	
Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa, % 8. ja 9. luokan oppilaista, ind. 488	4		6		4	
Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, ind. 490	13		5		5	
Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, ind. 489	2		7		2	
Pelaa rahapelejä viikoittain, % 8. ja 9. luokan oppilaista, ind. 3146	4		7		7	
Pelaa rahapelejä viikoittain, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, ind. 3156	4		5		6	
Pelaa rahapelejä viikoittain, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, ind. 3151	0		2		5	
Tervehampaiset 12-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä suun terveydenhuollon tarkastuksessa käyneistä, ind. 5022	58,7	63,0	60,4	69,2		
Sairastavuusindeksi, ikävakioituinfo ind. 5641	112,4	110,7	111,8			
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)info ind. 4817	11		12		10	
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista, ind. 286	22		28		24	
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % ammatillisen	23		25		17	

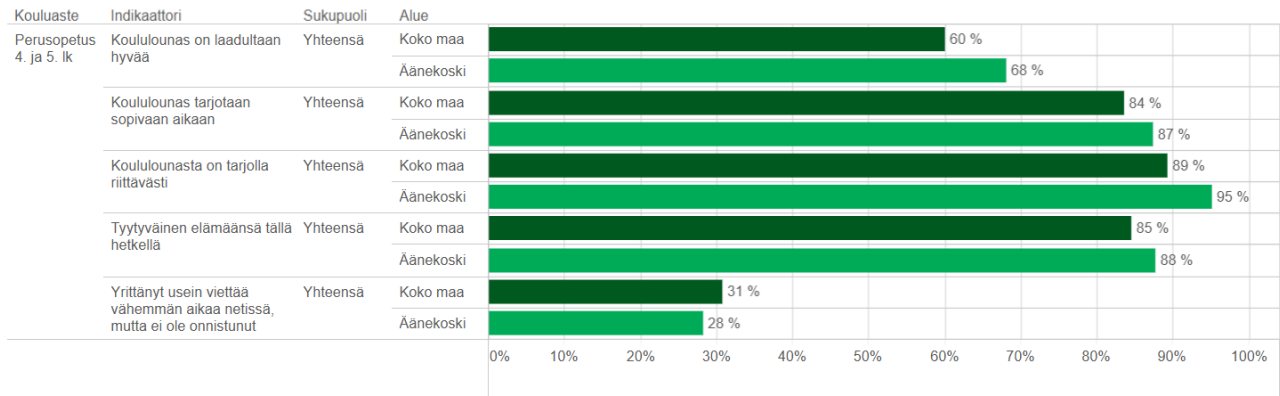
oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, ind. 3931						
	2021	2022	2023	2024	2025	
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, ind. 3916	22		23		18	
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista, ind. 328	18		24		22	
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, ind. 346	15		15		18	
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, ind. 337	19		14		22	
Korkea positiivinen mielen-terveys, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)info ind. 4715	9		7		8	
Korkea positiivinen mielen-terveys, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-), ind. 4716	9		6		9	
Korkea positiivinen mielen-terveys, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-), ind. 4717	7		10		6	
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-), ind. 4700	73		63		63	
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-), ind. 4701	70		66		67	
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-) ind. 4702	64		70		71	
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVEI-mittaus), % 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakykyinfo ind. 5477	41,2	42,8	45,8	40,0	46,5	
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVEI-mittaus), % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakykyinfo ind. 5478	55,6	44,6	53,9	49,3	47,6	
	2021	2022	2023	2024	2025	

Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % 8. ja 9. luokan oppilaistainfo ind. 5680	10		14			
	2021	2022	2023	2024	2025	
Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoistainfo ind. 5682	8		10			
Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoistainfo ind. 5681	12		7			
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)info ind. 4834	10		10		8	
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaistainfo ind. 1514	8		6		9	
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, ind. 3928	2		5		2	
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista. ind. 3913	2		2		2	
Kokenut vanhempien fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2019-), ind. 4890	17		16		10	
Kokenut vanhempien fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019-)info ind. 4956	8		15		7	
Kokenut vanhempien fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2019-)info ind. 4958	4		4		3	
Kokenut vanhempien fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2019-)info ind. 4957	5		9		2	
Tapaturmaindeksi, ikävavoituinfo ind. 5653	69,9	69,6	70,1			

LIITE 2. Tuloskoonti Kouluterveyskyselyn 2025 kuntakohtaisista tuloksista Äänekoskella ikäluokan / kouluasteen mukaisesti tarkasteltuna. Vahvuudet, kehittämiskohteet ja huolestuttavat muutokset (THL, Kouluterveyskyselyn tulospalvelu).

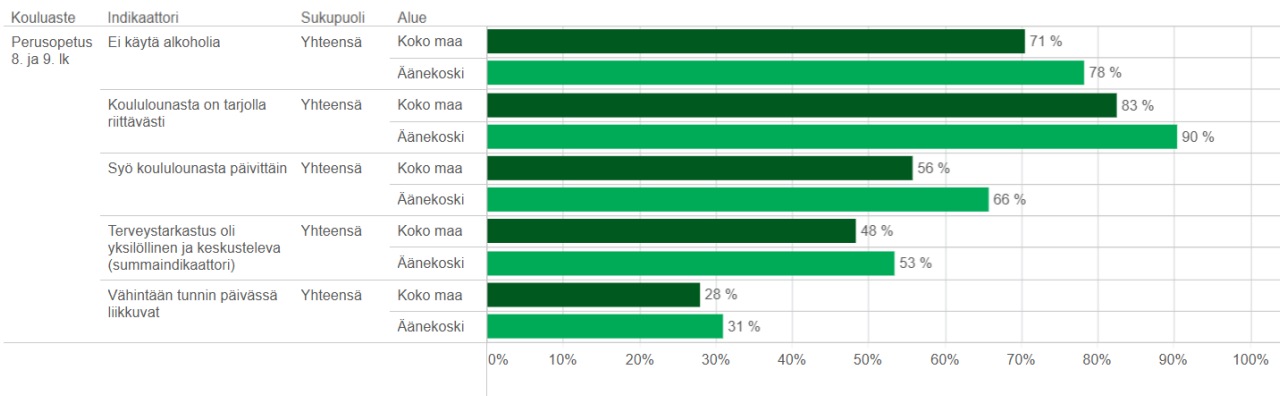
Vahvuudet suhteessa koko maan tulokseen, 2025

Alueen viisi positiivisinta tulosta suhteessa koko maan tulokseen.

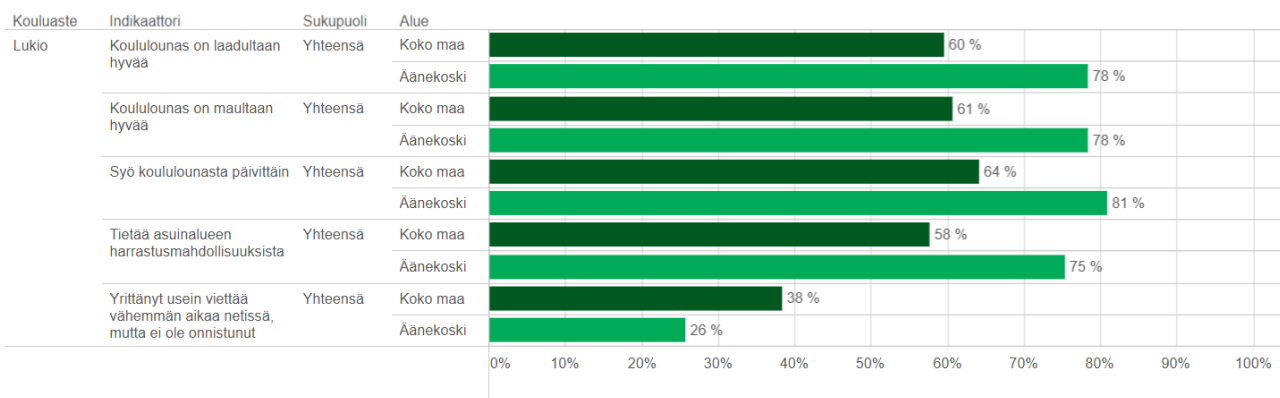
Vahvuudet suhteessa koko maan tulokseen, 2025

Alueen viisi positiivisinta tulosta suhteessa koko maan tulokseen.

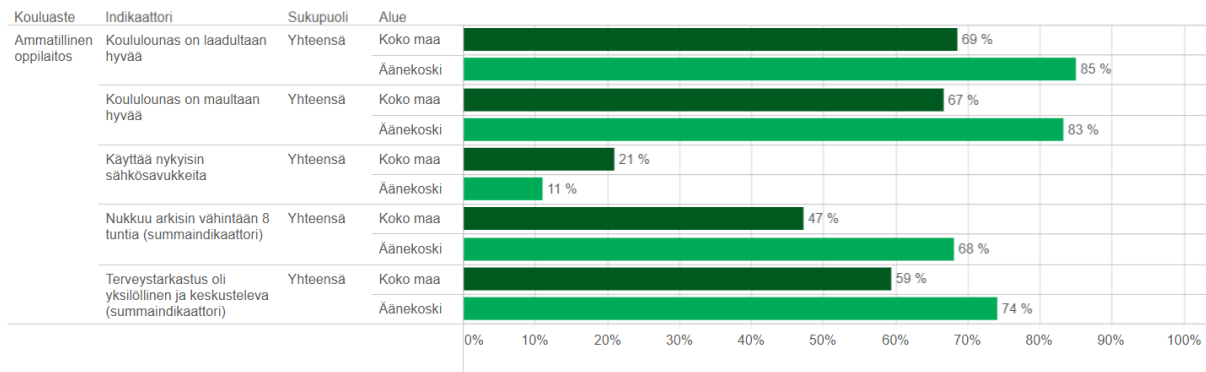
Vahvuudet suhteessa koko maan tulokseen, 2025

Alueen viisi positiivisinta tulosta suhteessa koko maan tulokseen.

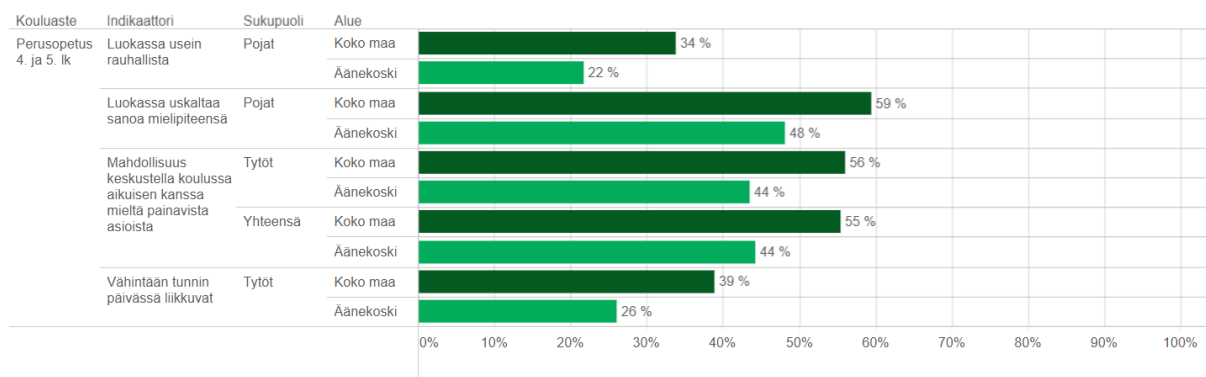
Vahvuudet suhteessa koko maan tulokseen, 2025

Alueen viisi positiivisinta tulosta suhteessa koko maan tulokseen.

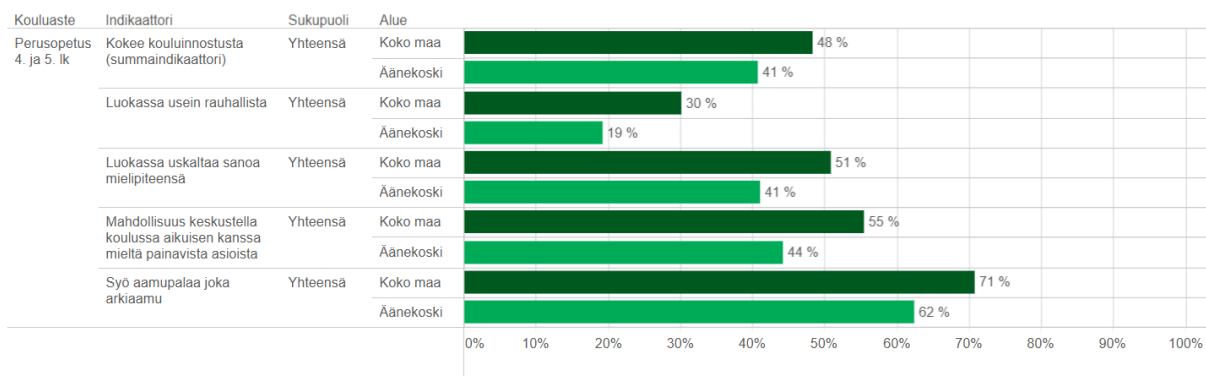
Kehityskohteet suhteessa koko maan tulokseen, 2025

Alueen viisi negatiivisinta tulosta suhteessa koko maan tulokseen.

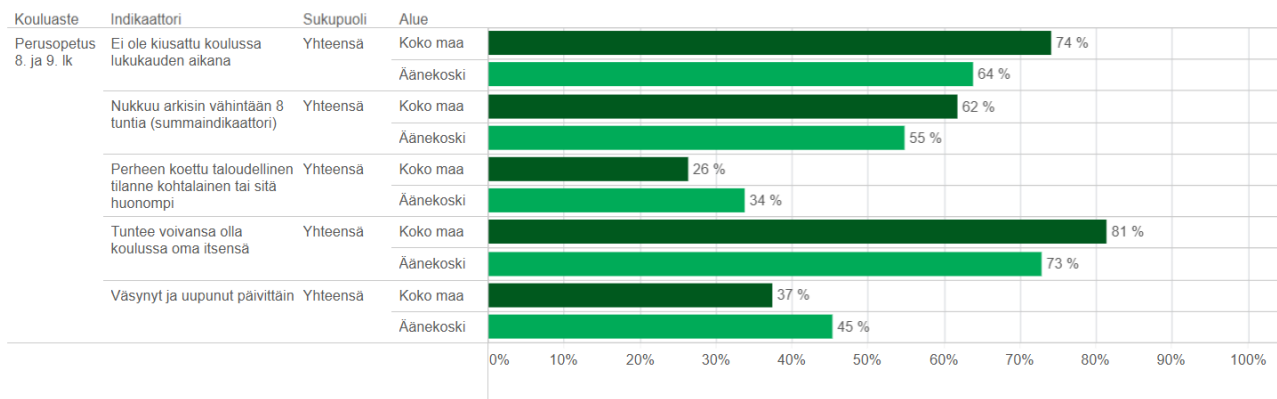
Kehityskohteet suhteessa koko maan tulokseen, 2025

Alueen viisi negatiivisinta tulosta suhteessa koko maan tulokseen.

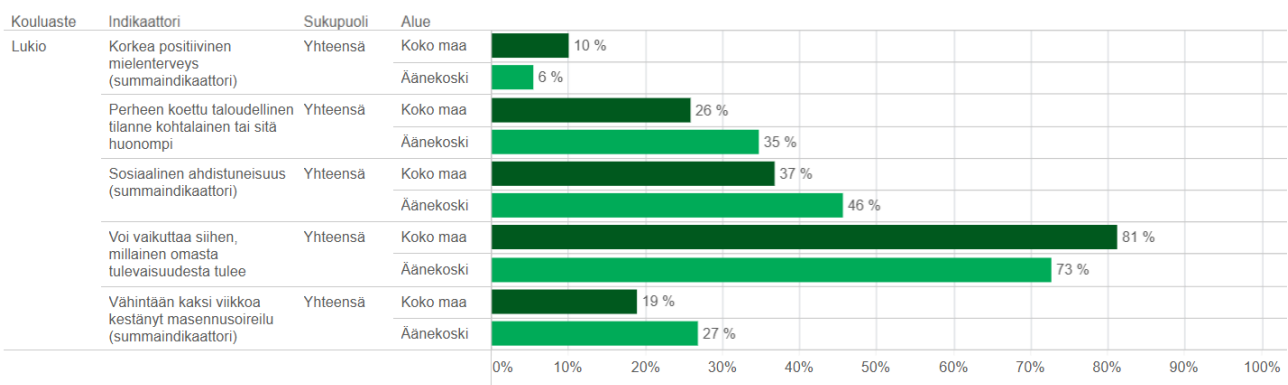
Kehityskohteet suhteessa koko maan tulokseen, 2025

Alueen viisi negatiivisinta tulosta suhteessa koko maan tulokseen.

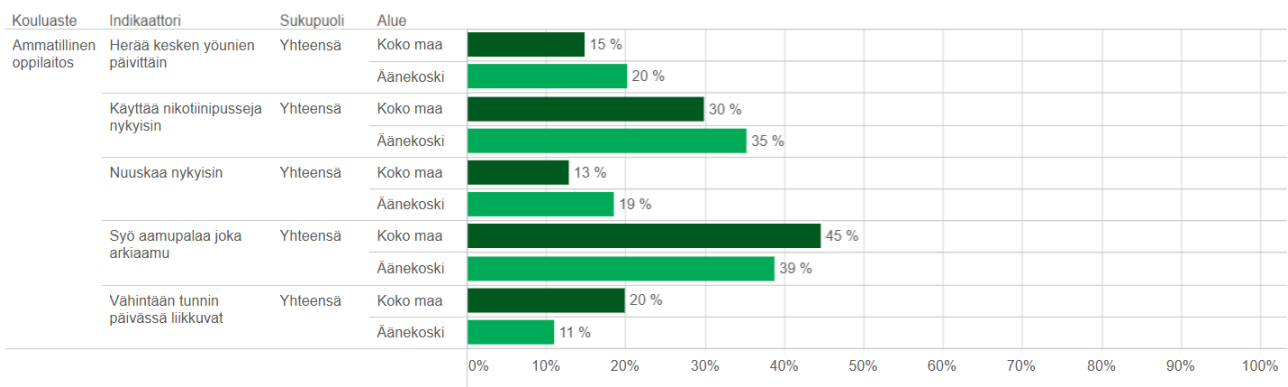
Kehityskohteet suhteessa koko maan tulokseen, 2025

Alueen viisi negatiivisinta tulosta suhteessa koko maan tulokseen.

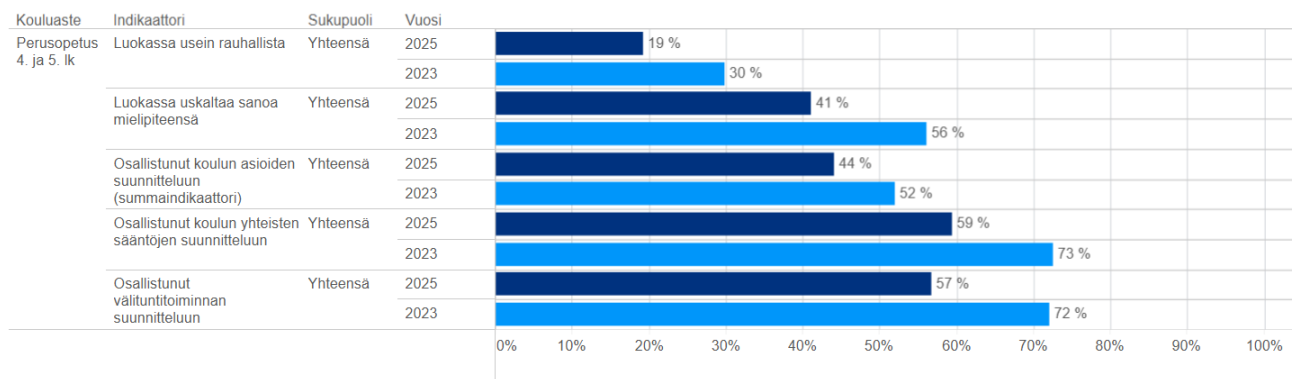
Kehityskohteet suhteessa koko maan tulokseen, 2025

Alueen viisi negatiivisinta tulosta suhteessa koko maan tulokseen.

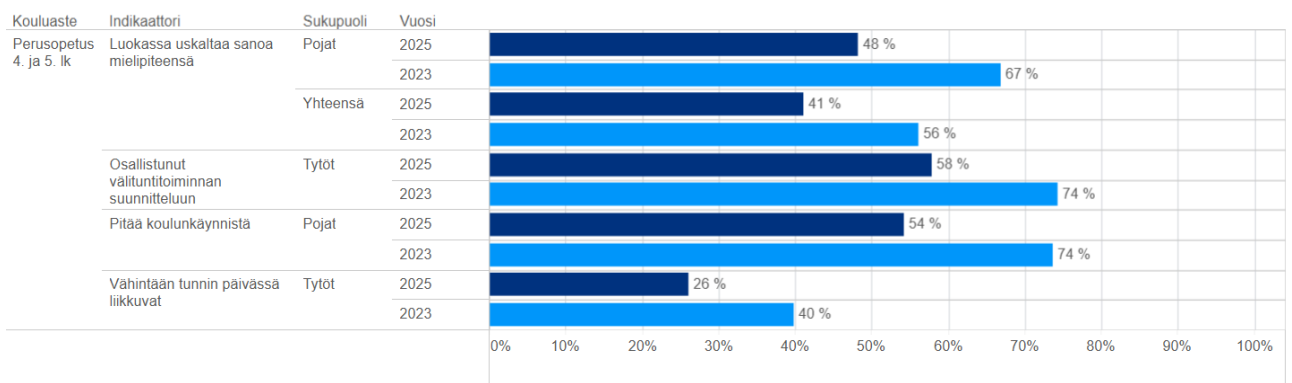
Huolestuttava muutos suhteessa edelliseen tiedonkeruuseen, Äänekoski

Alueen viisi negatiivisinta tulosta suhteessa edelliseen tiedonkeruuseen.

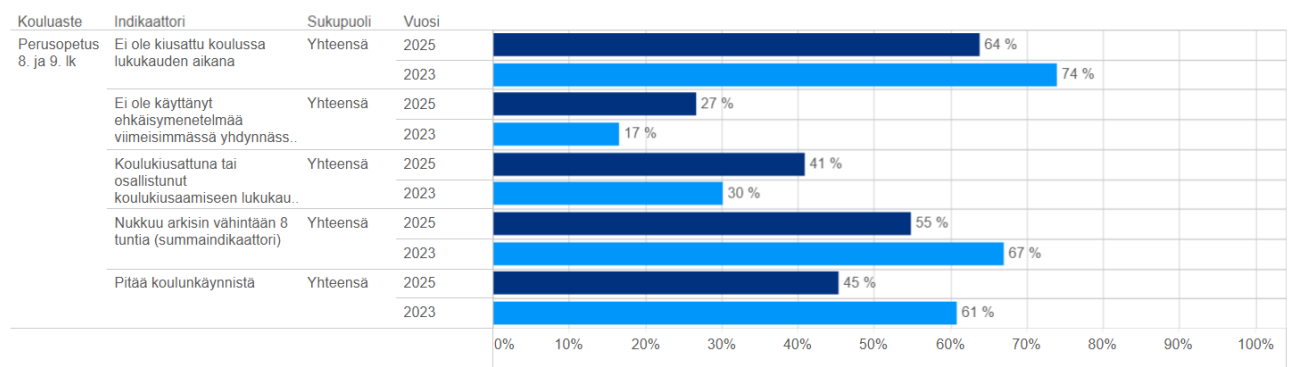
Huolestuttava muutos suhteessa edelliseen tiedonkeruuseen, Äänekoski

Alueen viisi negatiivisinta tulosta suhteessa edelliseen tiedonkeruuseen.

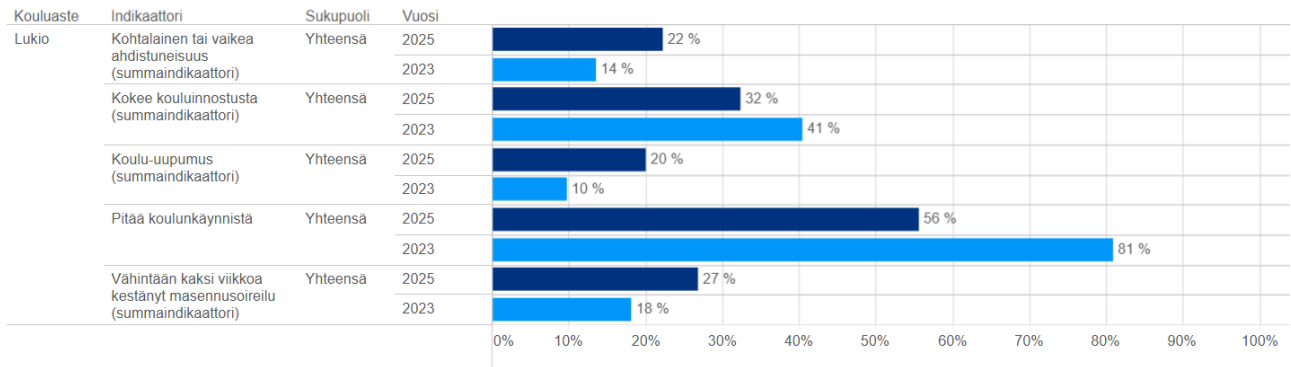
Huolestuttava muutos suhteessa edelliseen tiedonkeruuseen, Äänekoski

Alueen viisi negatiivisinta tulosta suhteessa edelliseen tiedonkeruuseen.

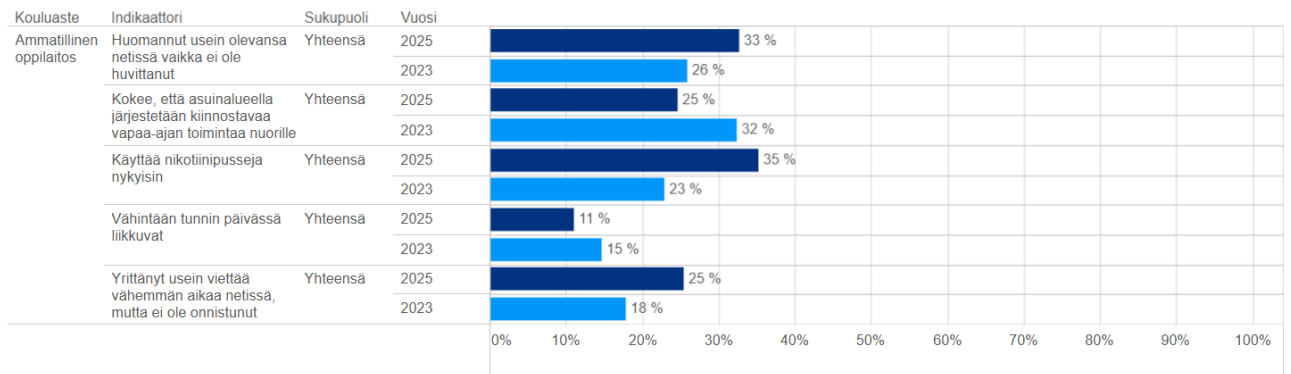
Huolestuttava muutos suhteessa edelliseen tiedonkeruuseen, Äänekoski

Alueen viisi negatiivisinta tulosta suhteessa edelliseen tiedonkeruuseen.

Huolestuttava muutos suhteessa edelliseen tiedonkeruuseen, Äänekoski

Alueen viisi negatiivisinta tulosta suhteessa edelliseen tiedonkeruuseen.

LIITE 3. MOVE-mittaustulokset 2025: Koko maa, Keski-Suomen hyvinvointialue ja Äänekoski

Fyysisen toimintakyvyn kokonaistulos: Koko maa

Totalt resultat för den fysiska funktionsförmågan: Hela landet

Tulos ilmaisee prosenttiosuuden oppilaista, joiden fyysinen toimintakyky on mahdollisesti terveystä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla. Laskennassa on huomioitu kaikki fyysisen toimintakyvyn osa-alueet. Lisätietoa fyysisen toimintakyvyn summaindikaattorista: <https://www.sotkanet.fi> (indikaattorit 5477 ja 5478).

Resultatet beskriver den procentuella andel av eleverna vars fysiska funktionsförmåga är på en nivå som eventuellt förbrukar eller inverkar skadligt på hälsan och välbefinnandet. Vid beräkningen har alla delområden av den fysiska funktionsförmågan beaktats. Mer information om summaindikatorn för den fysiska funktionsförmågan: <https://www.sotkanet.fi> (indikatorerna 5477 och 5478).

Luokka / Klass	Pojat / Pojkar	Tytöt / Flickor	Yhteensä / Totalt
5. luokka/5. klass	35.1 %	34 %	34.6 %
8. luokka/8. klass	37.4 %	41.8 %	39.6 %
molemmat luokat/båda klasserna	36.2 %	37.8 %	37 %

Fyysisen toimintakyvyn kokonaistulos: Keski-Suomen hyvinvointialue

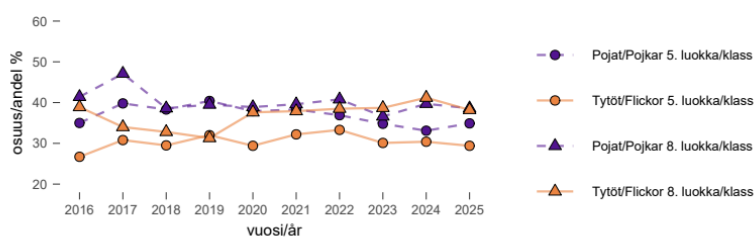
Totalt resultat för den fysiska funktionsförmågan: Mellersta Finlands välfärdsområde

Tulos ilmaisee prosenttiosuuden oppilaista, joiden fyysinen toimintakyky on mahdollisesti terveystä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla. Laskennassa on huomioitu kaikki fyysisen toimintakyvyn osa-alueet.

Resultatet beskriver den procentuella andel av eleverna vars fysiska funktionsförmåga är på en nivå som eventuellt förbrukar eller inverkar skadligt på hälsan och välbefinnandet. Vid beräkningen har alla delområden av den fysiska funktionsförmågan beaktats.

Luokka / Klass	Pojat / Pojkar	Tytöt / Flickor	Yhteensä / Totalt
5. luokka/5. klass	34.9 %	29.4 %	32 %
8. luokka/8. klass	38.6 %	38.2 %	38.4 %
molemmat luokat/båda klasserna	36.7 %	33.5 %	35.1 %

Fyysisen toimintakyvyn kokonaistulos: Äänekoski

Totalt resultat för den fysiska funktionsförmågan: Äänekoski

Tulos ilmaisee prosenttiosuuden oppilaista, joiden fyysinen toimintakyky on mahdollisesti terveystä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla. Laskennassa on huomioitu kaikki fyysisen toimintakyvyn osa-alueet. Lisätietoa fyysisen toimintakyvyn summaindikaattorista: <https://www.sotkanet.fi> (indikaattorit 5477 ja 5478).

Resultatet beskriver den procentuella andel av eleverna vars fysiska funktionsförmåga är på en nivå som eventuellt förbrukar eller inverkar skadligt på hälsan och välbefinnandet. Vid beräkningen har alla delområden av den fysiska funktionsförmågan beaktats. Mer information om summaindikatorn för den fysiska funktionsförmågan: <https://www.sotkanet.fi> (indikatorerna 5477 och 5478).

Luokka / Klass	Pojat / Pojkar	Tytöt / Flickor	Yhteensä / Totalt
5. luokka/5. klass	48.8 %	43.8 %	46.5 %
8. luokka/8. klass	46.3 %	50 %	47.6 %
molemmat luokat/båda klasserna	47.6 %	46.1 %	47 %

LIITE 4. Keski-Suomen hyvinvointialue, kuntakortit: Äänekosken kuntakortti, laadittu 8/2024

Äänekoski - Kuntakortti

Väestömäärä	17 971
Väestöennuste 2030 ja 2040 (laskettu 2024)	16 748 / 15 539
Ikärakenne 2023	
Alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä	14%
16–64-vuotiaiden osuus väestöstä	56%
65 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä	30%
Koulutustasomittain 2022	314
Huoltosuhde, demog. 2023	78
Taloudellinen huoltosuhde	168,1

Lähde: Keski-Suomen liitto ja Sotkanet.fi

Lähde: Sotkanet.fi

Vahvuudet

- Kaupunkistrategia (Äänekoski-ilmiö) tukee kuntalaisten omaehtoista hyvinvointia
- Kestävä kehitys huomioitu strategiassa
- Korkea työpaikkaomavaraisuus
- Kaupunki houkuttelee investointeja
- Kaupungin koko edistää yhteisöllisyyttä
- Hyvät harrastusmahdollisuudet, vahvat seurat ja aktiiviset toimijat
- Laadukkaat peruspalvelut, osaava henkilöstö ja kehittämishalu.
- Nykyaikaiset, terveet toimitilat ja investoinnit

Uhat

- Ikärakenteen kehittyminen huolestuttavaan suuntaan
- Asuinalueiden voimistuva eriytyminen asuntopolitiikan seurauksena
- Polarisaation kärjistymisen voi johtaa väestösuhteiden kärjistymiseen, näköalattomuuden, osattomuuden ja turvattomuuden syveneviin kierteisiin
- Työvoiman saatavuus
- Leikkaukset ammatilliseen koulutukseen (Poke), aikuiskoulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen paikkakunnalla, jolla ennestään matala koulutustaso
- Järjestöjen toimintaresurssien heikkeneminen samalla, kun Äänekoskelta puuttuu yhdessä tekemistä ja sosiaalisia innovaatioita aktivoivia tilaratkaisuja ja muita tukirakenteita

Heikkoudet

- Alueellinen pirstaleisuus kustannusrasitteena
- Asukasluvun lasku, väestön voimakas ikääntyminen
- Asuinalueiden sosiaalinen eriytyminen (ylisukupolvisuus, kotoutujat) – ruokkii polarisaatiota
- Äänekosken ristiriitainen maine asuinpaikkakuntana (esim. tehtaas vs maisema- ja luontoarvojen hyödyntäminen), vaikka mielikuva Äänekoskesta asuinkuntana on muuttunut aiempaa positiivisemmaksi

Mahdollisuudet

- Kaupunkistrategian jalkauttaminen ja sitouttaminen (henkilöstö, asukkaat, sidosryhmät)
- Asukkaiden osallisuuden tukeminen ja yhteisöroolin vahvistaminen
- Suunnitelmallinen asuntopolitiikka
- Kaupunkiorganisaation siloutumisen vähentäminen ja tiedon hyödyntäminen hyte-työssä
- Asiakaslähtöisen toimintakulttuurin uudistaminen ja asukkaiden aktiivisuuden tukeminen
- HYTE-työn tehokas koordinointi haavoittuville ryhmille.
- Lakisääteisten vaikuttamisen elinten kuulemisjärjestelmän ja yhteistyön hyödyntäminen
- Ennalta ehkäisevän työn kustannusvaikutusten osoittaminen.
- Ehkäisevän päihdetyön ja rahapelaamisen käytäntöjen koordinointi
- Ilmiöiden taustojen tunnistaminen ja hyvinvointitoimenpiteiden kohdentaminen eriarvoisuuden vähentämiseksi
- Työllisyysalueuudistus : oppiminen, täsmäkoulutukset ja räätälöidyt palvelut

Erityispiirteet

Polarisaatio

- Alueellinen pirstaleisuus, väestön kulttuurinen moninaisuus, asuinalueiden eriytyminen (monitaajamaisuus, vahvat kyläidentiteetit, tehdasyhdyskuntien ja kuntaliitosten historia, uusäänekoskelaiset, vähemmistöt ja kotoutujat)
- Huoltosuhteen synkistymisen ja sosiaaliekonomisen eriarvoisuuden korostuminen myönteisestä investointikehityksestä huolimatta: yhtäältä erittäin hyvin pärjäävät perheet ja toisaalta ne, joilla menee todella huonosti
- Kasautuva sosiaalinen huono-osaisuus ja palvelutarpeet, päihteidenkäyttöön liittyvät haitat ja elämäntapasairauksien ylisukupolvisuus (matala koulutustaso, pienituloisuus ja tulosiirrot, pitkäaikaistyöttömyys)

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopistealueet

- Kuntalaisten hyvä arki (kunnan tuottamien palveluiden laatu ja asiakaslähtöisyys, sidosryhmäosallisuus ja yhteiskehittäminen)
- Kuntalaisten osallisuus ja yhteisöön kuuluminen (Kehitetään rakenteita, joilla vahvistetaan kuntalaisten kuulluksi tuleamista ja kansalaisdemokratiaa; Vahvistetaan kuntalaisten mahdollisuuksia osallistua elinympäristönsä kestävään kehittämiseen (taloudellinen, ekologinen ja sosiaalinen kestävyys)
- Yhteisöllisyyden vahvistaminen (Tuetaan yhdistysten ja vapaaehtoistoimintaan pohjautuvien ryhmien toiminnan mahdollisuuksia; tuetaan perheyhteisöjä; edistetään yhteisöön kiinnittymistä ja paikallidentiteetin kehittymistä; ehkäistään asuinalueiden eriytymistä)

Lisätietoja: hyvinvointikoordinaattori Päivi Kivela, puh. 040 557 7070, paivi.kivela@aaenkoski.fi (yhteyshenkilö kunnassa)

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTIALUE

ÄÄNEKOSKI

58

Äänekoski - Tilastot

Työ ja toimintakyky	Äänekoski	Hyvinvointialue/ Koko maa
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavankäisestä väestöstä 2022	11	7,3 / 8,3
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % vastaavankäisestä väestöstä 2023	2	2,7 / 2,4
Vaikeasti työllistytvät (rakennetyöttömyys), % 15–64-vuotiaista (2023)	5,5	5,4 / 4,2
Työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16–64-vuotiaista 2023	8,2	5,7 / 5,2
Työttömien terveystarkastukset, % työttömistä 2023	8	9,2 / 8,3
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä (2023)	2,2	2,1 / 2,6
Työkyvyttömyysindeksi, ikävakioitu (2022)	134,6	108,3 / 100,0
Omaishoidon tuella kotona hoidettavat 75 vuotta täyttäneet vuoden aikana, % vastaavankäisestä väestöstä ? (2023)	5,1	4,3 / 4,1

Lähde: Sotkanet.fi

Liikunnalliset elämäntavat	Äänekoski	Hyvinvointialue / Koko maa
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. ja 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky (2023)	45,8 53,9	34,4 / 37,0 37,9 / 40,1
Liikunnan edistäminen kunnissa – TEA, pistemäärä 2022	56	70 / 72
Ylipainon (mL lihavuuden) yleisyys (%) 2 - 6 sekä 13-16 -vuotiailla (2022)	21,9 26,1	Koko maa 19,1 ja 24,8
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä, % alueen kouluista (2022)	96	81 / 70
Kuolleisuus tapaturmisiin kaatumisiin ja putoamisiin 65 vuotta täyttäneillä / 100 000 vastaavankäistä (2022)	-	110 / 90
Ei syö koululounasta päivittäin, % 8 ja 9.luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2.vuoden opiskelijoista (2023)	34,4 32,7 21,6	33,0 / 38,0 32,2 / 38,8 22,5 / 31,4

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

ÄÄNEKOSKI

Äänekoski - Tilastot

Arjen turvallisuus	Äänekoski	Hyvinvointialue / koko maa
Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2023)	16,4 15,3 3,8 9,2	14,0 / 15,8 11,3 / 12,3 5,1 / 6,9 7,0 / 7,6
Oppilaitoksen fyysiset työolot häirineet opiskelua, 8. ja 9. luokan oppilaista, % AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2023)	25,5 8 4,5	21,9 / 25,6 8,0 / 10,9 10,7 / 13,1
Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalveluksessa) olevat 18 - 24-vuotiaat, % vastaavankäisistä (2022)	23,7	16,5 / 14,7
Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut potilaat / 10 000 asukasta (2023)	121,3	97,0 / 91,8
Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavankäisistä asuntoväestöstä (2023)	44,8	45,0 / 45,3

Lähde: Solkanet.fi

Mielen hyvinvointi	Äänekoski	Hyvinvointialue / koko maa
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden sekä lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2023)	23,6 14,8 13,5	20,6 / 21,4 15,7 / 18,0 17,8 / 21,1
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5. luokan, 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. luokan sekä lukion 1. ja 2. luokan oppilaista (2023)	82 63,1 66,2 70	86,0 / 85,1 66,8 / 65,7 69,4 / 66,2 70,5 / 66,9
Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 18-34-vuotiaat, % vastaavankäisistä väestöstä (2023)	3,5	1,9 / 1,8
Erittäin heikko osallisuuden kokemus % 8 ja 9 luokan oppilaista (2023)	13,5	11,7 / 12,3
Kokee terveydentilansa keskimertaiseksi tai huonoksi, % 8. - 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. luokan opiskelijoista, lukion 1. - 2. vuoden opiskelijoista (2023)	28,3 25 23,2	26,0 / 26,6 25,7 / 28,6 23,3 / 25,2
Kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2023)	19,3 29,4 28,2	23,6 / 22,5 27,0 / 25,0 28,8 / 25,3
Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2023)	10,4 18,9 8,9	6,8 / 7,7 17,7 / 18,2 4,7 / 7,2
Kulttuurin edistäminen kunnissa - TEA, pistemäärä 2023	64	65/71

Muut huomioitavat indikaattorit, joita kunta erityisesti haluaa nostaa esille:

Päihdehaitat
Asuinalueiden eriytyminen

Muut huomioitavat asiat:

Äänekoski-ilmiön / kaupunkistrategian systemaattinen jalkauttaminen läpi organisaation ja kuntayhteisön - aidon osallisuuden hyödyntäminen isona potentiaalina

